70- KITÂBU'L-ET'IME
Ve Yüce Allah'in Su Kavilleri:
1- Yemege Baslama Sirasinda 'Bismi 'Ilâhi Jr-Rahmâni 'R-Rahtm' Demek Ve Sag Elle Yemek Babi
2- Kendisine Yakin Olan Taraftan Yemek Babi
3- Arkadasinin Beraberinde Yemek Yerken Ondan Bir Hoslanmama Hissetmedigi Zaman, Tabagin Etrafinda El Gezdirip Yemek Arastiran Kimse Babi
4- Yemekte Ve (Zikredilecek) Diger Islerde Sagdan Baslama Babi
5- Doyuncaya Kadar Yiyen Kimse Babi
6- Bâb:
7- Inceltilmis Yufka Ekmegi Yemek, Masa Üzerinde Ve Sofra Üzerinde Yemek Yenilmesi Babi
8- Sevîk Babi
9- Bâb: Peygamber (S), Önüne Konulan Yiyecegin Ismi Söylenip De Kendisi Onun Ne Oldugunu Bilmedikçe Yemezdi
10- Bâb:
11- Bâb:
12- Bâb:
13- Bir Yani Üzerine Dayanarak Yemek (Yemenin Hükmü) Babi
14- Kizartilmis Et Ve Yüce Allah'in: "And Olsun Elçilerimiz, Ibrahim'e Müjde Ile Gelip 'Selâm" Dediler. O Da: 'Selâm' Dedi Ve Eglenmeden Gidip Onlara Kizartilmis Bir Buzagi Getirdi" (Hûd: 69) Kavli Babi
15- Hazîre Çorbasi Babi
16- Ekit (Yânî Yagi Alinip Kurutulmus Yogurt) Babi
17- Silk (Yâni Çogundur Otu) Ve Arpa Babi
18-Eti Agizla Isirip Koparmak Ve Eti Çömlekten Çekip Çikarmak Babi
19- Kol Kemigi Üzerindeki Eti Kemirip Yemek Babi
20- Etin Biçakla Kesilmesi Babi
21- Bâb: Peygamber (S) Hiçbir Yemegi Ayiplamadi
22- (El Degirmeninde Yarilmis) Arpayi Kabuklarini Ayirmak Için Üfürüp Savurma Babi
23- Peygamber(S)'In Ve Sahâbîlerinin Yemekte Olduklari Seyler Babi
24- Telbîne Bulamaci Babi
25- Serîd (Yânî Tirid Yemegi) Babi
26- Tüyleri Sicak Su Ile Giderilip Kizartilmis Kuzu, Etli Kürek Kemigi Ve Bir Yan Taraf Eti Babi
27- Selefin, Evlerinde Ve Seferlerinde Et Ve Diger Yiyecek Maddelerini Biriktirir Olmalari Babi
28- Hays Yemegi Babi
29- Gümüsle Kaplanmis Kap Içinde Yemek Yeme(Nin Hükmü) Babi
30- Taam Sözünün Zikrî Babi
31- Ekmekle Beraber Yenilen Katik Babi
32- Helva Ve Balin Zikri Babi

33-'Kabak (Yemegi) Babi
34- Dîn Kardesleri Için Yemek Hazirlama Zahmetli Isini Üzerine Alan Kimse Babi
35- Bir Kimseye Bir Yemek Ziyafeti Verip De Kendi Isine Yönelen Kimse Babi
36- Çorba Babi
37- Kurutulmus Et Babi
38- Sofra Veya Masa Üzerindeki Yemekten Birseyi Arkadasina Uzatip Veren Veya Takdîm Eden Kimse(Nin Hükmü) Babi
39- Olgunlasmis Taze Hurmayi Hiyar Ile Yemek Babi
40- Bâb:
41- Taze Hurma, Kuru Hurma Ve Yüce Allah'in Su Kavli Babi:
42- Cummâr Yenilmesi Babi
43- Acve (Hurmasinin Fadli) Babi
44- Baskalariyle Hurma Yerken Ikiser Ikiser Yemenin Hükmü Babi
45- Hiyar (Yenilmesi) Babi
46- Hurma Agacinin Bereketi Babi
47- Iki Çesit Meyveyi Yâhud Iki Türlü Yemegi Bir Yemekte Cem' Etme(Nin Hükmü) Babi
48- Konuklari Eve Onar Onar Girdiren Kimse Ve Yemege Oturusun Da Onar Kisi Onar Kisi Olusu Babi
49- Sarmisak Ve Kötü Kokulu Sebzelerden Yemenin Mekruh Olmasi Babi
50- Kebâs Babi Ki, O Erâk Agacinin Meyvesidir
51- Yemekten Sonra Agiz Çalkalayip Yikama Babi
52- (Yemek Yenildiginde) Parmaklarin Mendille Silinmesinden Önce Yalanmalari Ve Emilmeleri Babi
53- Mendil(În Zikri) Babi
54- Yemek Yiyen Kimsenin Yemeginden Ayrildigi Zaman Söyleyecegi Duâ Babi
55- (Alçak Gönüllülük Kasdiyle) Hizmetçi Beraberinde Yemek Babi
56- Bâb:
57- Bir Yemege Da'vet Edilip De Kendisine Baska Biri Takilan Ve: "Bu Yanimdaki Bana Takilip Gelmis Bîr Kisidir" Diyen Kimse Babi
58- Bâb: Yemek Hazir Oldugu Zaman Sizden Biriniz Yemeginden Acele Kalkmasin (Yemesine Devam Etsin)
59- Yüce Allah'in Su Kavli Babi:

70- KITÂBU'L-ET'IME

(Yiyecek Seyler Kitabi) [1]

Ve Yüce Allah'in Su Kavilleri:

"Ey îmân edenler, size rizk olarak verdigimiz seylerin en temiz olanlarindan yiyin. Allah'a sükredin, eger (hakîkaten) O *na kulluk ediyorsaniz" {el-Bakara: 172);
"Ey îmân edenler, (hakk yolunda) infâki, kazandiklarinizin en güzellerinden ve sizin için yerden

çikardiklarimizdan yapin..." (el-Bakara: 268).
"Ey rasûller, temiz ve halâl olan seylerden yiyin, güzel amellerde bulunun. Çünkü ben ne yaparsaniz hakkiyle bilenim (el-Mu'minun: 51) [2].

1-.....Bize Sufyân es-Sevrî, Mansûr'dan; o da Ebû Vâil'den;o da Ebû Mûsâ el-Es'arî'den haber verdi ki, Peygamber (S): "Açlari doyurun, hastalari ziyaret edin, esirleri hürriyete kavusturun" buyurmustur.
Râvî Sufyân: "ehÂnî", "Esîr"dir, dedi [3].

2-.....Bize Muhammed ibn Fiidayl, babasi Fudayl ibn Gazvân'dan; o da Ebû Hâzim'dan tahdîs etti ki, Ebû Hureyre (R), Mu-hammed(S)'in ailesi, kendisi kabzolununcaya kadar üç gün (üstüste) yemekten doymadi, demistir.
Ve yine Ebû Hâzim'dan, Ebû Hureyre söyle demistir: Bana siddetli bir açlik isabet etmisti. Yolda Umer ibnu'l-Hattâb'a kavustum. Kendisinden Allah'in Kitâbi'ndan bir âyeti bana okumasini istedim. Umer evine girdi ve o âyeti bana okudu. Evden ayrilip uzak gitmeden mesakkat ve açliktan dolayi yüzüm üstüne düstüm. Bu bayginlik sirasinda bir de gördüm ki, Rasûlullah (S) bas ucumda dikilmis:
— "Yâ Ebâ Hureyre!" dedi..
Ben de:
— Buyur yâ Rasûlallah, emrine hazirim, her saadet Sen'indir!
dedim.
Akabinde elimi tuttu, beni kaldirdi ve bendeki açligi anladi. Beni evine götürdü. Hemen benim için büyük bir bardak süt emretti. Ben ondan içtim. Sonra:
— "Tekrar iç yâ Ebâ Hureyre!" buyurdu. Tekrar bir bardak daha içtim. Sonra yine:
— "Tekrarla!" buyurdu.
Ben de tekrarlayip bir daha içtim. Artik karnimin vaziyeti düzeldi, karnim bir ok gibi dümdüz oldu.
Ebû Hureyre devamla dedi ki: Bir müddet sonra Umer'e kavustum, basimdan geçen bu vak'ayi ona zikrettim de:
— Yâ Umer! Allah benim karnimi doyurmaga senden daha lâyik bir zâti me'mûr etti. Vallahi ben senden bana bir âyet okuyup ögretmeni istemistim. Hâlbuki ben o âyeti senden daha düzgün okumakta idim, dedim.
Bunun üzerine Umer:
— Vallahi (yâ Ebâ Hureyre), seni evime koyup doyurmak benim için kirmizi develerim olmasindan daha sevimlidir, dedi [4].

1- Yemege Baslama Sirasinda 'Bismi 'Ilâhi Jr-Rahmâni 'R-Rahtm' Demek Ve Sag Elle Yemek Babi

3-.....el-Velîd ibn Kesîr, Vehb ibn Keysân'dan isittigim haber verdi. O da Umer ibn Ebî Seleme'den isitmistir ki, o söyle diyordu: Ben Rasûlullah'in terbiyesi altinda bir oglandim. Yemek

yerken elim, yemek tabaginin her tarafinda dolasir dururdu. Rasûlullah (S) bana:
— "Ey ogul! (Yemege baslarken BismVUâhVr-rahmânVr-rahîm diye) Allah'in adini an, sag elinle ye ve sana yakin olan taraftan ye!" buyurdu.
Bundan sonra benim yemek yiyis tarzim hep bu oldu (yânî ben her zaman Besmele ile, sag elimle, önümden yemek yedim) [5].

2- Kendisine Yakin Olan Taraftan Yemek Babi

Ve Enes: Peygamber (S): "Allah'in ismini anin ve herbir kimse kendisine yakin olan taraftan yesin" buyurdu, dedi [6].

4-.....Peygamber'in zevcesi Ümmü Seleme'nin oglu olan Umer ibn Ebî Seleme (R) söyle demistir: Bir gün RasûluIlah(S)'m beraberinde bir yemek yedim ve yemek tabaginin her tarafindan yemege basladim. Bunun üzerine Rasûlullah (S) bana:
— "Sana yakin olan yerden ye!" buyurdu [7].

5-.....Bize Mâlik, Vehb ibn Keysân Ebû Nuaym el-Mueddib'den haber verdi ki, o söyle demistir: Rasülullah'a bir yemek getirildi, beraberinde üvey oglu Umer ibn Ebî Seleme de vardi. Rasûlullah(S) ona:
— "Allah'in isminian vesanayakin olan taraftan ye!" buyurdu [8].

3- Arkadasinin Beraberinde Yemek Yerken Ondan Bir Hoslanmama Hissetmedigi Zaman, Tabagin Etrafinda El Gezdirip Yemek Arastiran Kimse Babi

6-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle diyordu: Bir terzi, hazirladigi bir yemege Rasûlullah'i da'vet etti.
Enes dedi ki: Ben de Rasûlullah(S)'in beraberinde gittim. (Terzi, ekmek ile içinde kabak ve kuru et parçalari bulunan çorba tak-dîm etti.) Yemek sirasinda ben Rasûlullah'i tabagin etrafindan kabaklari arastirirken gördüm.
Yine Enes: Artik o günden i'tibâren ben kabagi sevmekten ayrilmadim, dedi [9].

4- Yemekte Ve (Zikredilecek) Diger Islerde Sagdan Baslama Babi

7-.....Bize Su'be, Es'as'tan; o da babasi Ebu's-Sa'saa'dan; o da Mesrûk'tan haber verdi ki, Âise (R): Peygamber (S) temizlenmesinde, ayakkabi giymesinde, saçini taramasinda muktedir oldugu müddetçe sagdan baslamayi severdi, demistir.
Su'be veya Es'as ibn Ebi's-Sa'saa, Vâsit beldesinde bu zamandan önce "Bütün islerinde" ziyâdesini söylemisti [10].

5- Doyuncaya Kadar Yiyen Kimse Babi

8-.....Bana Mâlik, Ishâk ibn Abdillah ibn Ebî Talha'dan tahdîs etti ki, o da Enes ibn MâIik(R)'ten söyle derken isitmistir: Ebû Talha, Ümmü Suleym'e:
— Ben bu defa Rasûlullah'in sesini zaîf olarak isittim, kendisinde açlik oldugunu biliyorum, yaninda yiyecek bir sey var mi? dedi.
Ümmü Suleym, arpadan yapilmis birkaç tane ekmek külçesi çikardi. Sonra kendi bas örtüsünü çikardi da onun bir kismiyle ekmekleri sarip dürdü. Sonra bohçayi benim elbisemin altina gizledi. Örtünün bir kismini da bana ridâ yapti. Sonra beni Rasûlullaîi'a gönderdi.
Enes dedi ki: Ben de bunu götürdüm. Rasûlullah'i me^cidde, beraberinde insanlar oldugu hâlde buldum. Ben onlarin yanina varip dikildim. Rasûlullah (S) bana:
— "Seni Ebû Talha mi gönderdi?" diye sordu. Ben:
— Evet, dedim. Rasûlullah:
— "Yemek sebebiyle mi?" dedi. Ben:
— Evet, dedim.
Bunun üzerine Rasûlullah, yaninda bulunanlara:
— "Kalkiniz!" buyurdu.
Müteakiben yürüdü, ben de aralarinda yürüdüm. Nihayet Ebû Talha'ya geldim (ve durumu ona haber verdim). Ebû Talha, annem Ümmü Suleym'e:
— Yâ Ümme Suleym! Rasûlullah insanlari getirmektedir. Hâlbuki yanimizda onlari doyurabilecegimiz taam yoktur, dedi.
Ümmü Suleym:
— Allah ve Rasûlü en iyi bilendir! dedi.
Enes dedi ki: Müteakiben Ebû Talha gitti, nihayet Rasûlullah'a
kavustu. Ebû Talha, Rasûlullah ile beraber geldi, ikisi içeriye girdiler. Rasûlullah:
— "Yâ Ümme Suleym! Yaninda ne varsa getir!" buyurdu. O da bu ekmekleri getirdi. Rasûlullah emretti, ekmekler parmak
ile küçük küçük parçalara bölündü. Ümmü Suleym bunun üzerine yaninda bulunan yag tulumundan biraz yag sikti ve onu bulayip katik yapti. Sonra Rasûlullah o katik hakkinda Allah'in söyletmek istedigi seyleri söyledi. Sonra:
— "On kisi için izin ver!" buyurdu.
Ebû Talha on kisiye izin verdi. Onlar doyuncaya kadar yediler, sonra disari çiktilar. Sonra Rasûlullah tekrar:
— "On kisiye daha izin ver!" buyurdu.
Ebû Talha onlara da izin verdi. Onlar da doyuncaya kadar yedikten sonra disariya çiktilar. Sonra Rasûlullah tekrar:
— "On kisiye daha izin ver!" buyurdu.
Ebû Talha on kisiye daha izin verdi, onlar da doyuncaya kadar yedikten sonra disari çiktilar. Sonra Rasûlullah:
— "On kisiye daha izin ver!" buyurdu.
Ebû Talha onlara da izin verdi, onlar da doyuncaya kadar yedikten sonra disariya çiktilar. Böylece

cemâatin hepsi yediler ve doydular. Hâlbuki bu topluluk seksen kisi idi .

9-.....Abdurrahmân ibn Ebî Bekr (R) söyle demistir: Biz bir seferde Peygamber'in maiyyetinde yüzotuz kisi bulunduk. Peygamber (S):
— "Sizden birinizin yaninda yiyecek birsey var midir?" diye sordu.
O sirada bir kisinin yaninda bir sâ' yâhud buna benzer bir kap erzak bulundu. Bu hemen yogurulup hamur yapildi. Sonra basi açik, perisan, uzun boylu bir müsrik kisi, bir koyun sürüsünü sürüp geldi. Peygamber ona:
— "Bunlarsatilik mi, yoksa atiyye -yâhud: hediyye- midir?" diye
sordu.
Çoban:
— Hayir (atiyye ve hediyye degil), satiliktir, diye cevâb verdi.
Râvî dedi ki: Rasûlullah ondan bir koyun satin aldi. Koyun kesildi. Peygamber (evvelâ) ciger takiminin pisirilmesini emretti. Allah'a yemîn ederim ki, yüzotuz içinden hiçbirisi eksik kalmadi, muhakkak Peygamber bu hayvanin cigerinden bir parça kesip orada hazir bulunuyorsa hemen verdi, hâriçte bulunanlarin hissesini de onlar için alikoydu. Sonra koyunun eti pisirilince iki kaba koydu. Biz hepimiz bu iki kaptan yedik ve doyduk. Iki kapta biraz et artti. Ben kalan eti deveye yükledIm.
Râvî:Yâhud Abdurrahmân ibn Ebî Bekr'in dedigi söz gibi, demistir [12].

10-.....Bize Mansûr, annesi (Safiyye bintu Seybe ibn Usmân el-Hacebî)den; o da Âise(R)'den: "Biz esvedeyn(= iki kara) denilen hurma ile sudan doyup kandigimiz zaman Peygamber (S) vefat etti" dedigini tahdîs etti [13].

6- Bâb:

"A 'mâya bir harec (darlik ve günâh) yok. Topala bir harec yok. Hastaya bir harec yok. Size de kendi evlerinizden, gerek babalarinizin evlerinden, gerek biraderlerinizin evlerinden, gerek kizkardeslerinizin evlerinden, gerek amcalarinizin evlerinden, gerek halalarinizin evlerinden, gerek dayilarinizin evlerinden, gerek teyzelerinizin evlerinden, gerek (baskasina âid olup da) anahtarlarina mâlik bulundugunuz evlerden, yâhud da sâdik dostlarinizin evlerinden yemenizde de bir harec yoktur. Hep bir arada toplu olarak da, daginik daginik da yemenizde dahî harec yoktur. (Su kadar ki) evlere girdiginiz vakit Allah tarafindan mübarek ve pek güzel bir saglik (dilemis) olmak üzere kendinize selâm verin. Iste Allah, âyetleri size böylece beyân eder. Tâ ki anlayasiniz" (en-Nûr: 61) [14]
.

11-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne tahdîs etti. Yahya ibn Saîd söyle dedi: Ben Buseyr ibn Yesâr'dan isittim, söyle diyordu: Bize Suveyd ibnu'n-Nu'mân (R) tahdîs edip söyle dedi: Biz, Rasûluîlah'm beraberinde Hayber'e dogru sefere çiktik. Sahbâ'ya vardigimizda -Yahya: Bu Sahbâ, Hayber'den yarim günlük yoldadir, demistir- Rasûlullah (S) yiyecek istedi. Kendisine kavuddan baska birsey getirilmedi. Iste biz onu su ile karistirip bulamaç yaptik ve ondan yedik. Sonra su istedi, agzini

çalkaladi, bizler de agizlarimizi su ile çalkaladik. Akabinde bizlere tekrar abdest almadan aksam namazini kildirdi.

Sufyân ibn Uyeyne: Ben bu hadîsi Yahya ibn Saîd'den evvel de, sonra da isittim, demistir [15].

7- Inceltilmis Yufka Ekmegi Yemek, Masa Üzerinde Ve Sofra Üzerinde Yemek Yenilmesi Babi

12-.....Katâde söyle demistir: Biz Enes'in yaninda idik. Onun yaninda da kendisi için ekmek yapan bir kimse vardi. Enes (R): Peygamber (S) Allah'a kavusuncaya kadar hâlis bugday unundan yapilmis ince yufka ekmek ve kizartilmis körpe kuzu kebabi yemedi, dedi [16],

13-.....Bize Muâz ibn Hisâm tahdîs edip söyle dedi: Bana babam Hisâm ed-Destevâî tahdîs etti. Yûnus ibn Ebu'I-Furât söyle demistir: Alî -ki o el-Iskâf^tir- Katâde'den; o da Enes(R)'ten söyledi. Enes: Ben Peygamber(S)'in "sükkürrüce" (denilen küçük yemek tahtasi) üzerinde yemek yedigini bilmiyorum. Onun için hâlis bugday unundan yufka ekmek yapildigini da hatirlamiyorum. Onun yüksek yemek masasi üzerinde yemek yedigini de bilmiyorum, dedi. Katâde'ye:
— Onlar ne üzerinde yemek yerlerdi? denildi. Katâde:
— Onlar (Peygamber ailesi ve sahâbîlerin çogu) sofralar üzerinde yemek yerlerdi, dedi [17].

14-.....Bize Humeyd et-Tavîl haber verdi ki, kendisi Enes ibn Mâlik(R)'ten söyle derken isitmistir: Peygamber (S) -Hayber'den dönüs yolculugu sirasinda, Hayber'le Medîne arasinda üç gün- durup, Safiyye bintu Huyey ile evlendi. Ben de müslümânlari dügün asina da'vet ettim. Peygamber, sofralarin yayilmasini emretti. Sofralar yayildi. Üstlerine hurma ve akt denilen kuru yogurtlu yiyecek, bir de tereyagi konuldu.
Ve Amr ibn Ebî Amr, Enes'ten: Peygamber, Safiyye ile evlendi. Sonra deriden sofralarin içinde hurma, yag karisimi olan hays yemegi yapti... seklinde söyledi [18].

15-.....Bize Hisâm, babasi Urve'den ve Vehb ibn Keysân'dan tahdîs etti ki, o söyle demistir: Sâm ehli, yâni Haccâc ibn Yûsuf'un ordusu Abdullah ibnu'z-Zubeyr'i ayipliyorlar ve:
— Ey Zâte'n-Nitakayn'in oglu (= Ey iki kusakli kadinin oglu)! diyorlardi.
Bunun üzerine annesi Esma, ogluna hitaben:
— Ey ogulcugum! Onlar seni Iki Nitâklilak'la ayipliyor. Sen bu iki nitâk nedir bilir misin? O ancak benim nitâkimdir ki, ben onu iki parçaya böldüm de birisiyle Rasûlullah'in su kirbasinin agzini bagladim, digeriyle de sofrasini bagladim, demistir.
Vehb dedi ki: Sâm ehli Ibn Zubeyr'i "Nitakayn" sözüyle ayipladiklari zaman Îbnu'z-Zubeyr:
— Ve'1-ilâhi îhen (= îlâh'a yemîn ederim ki, evet dogru söylüyorsunuz; ben iki nitâkli kadinin ogluyum)
Tüke sekaatun zâhirun anke âruhâ" sözlerini söylerdi [19].

16-.....Bize Ebû Avâne, Ebû'l-Bisr'den; o da Saîd ibn Cubeyr'den; o da Ibn Abbâs(R)'tan söyle tahdîs etti: Ibn Abbâs'in teyzesi olan Ümmü Hufeyd bintu'l-Hâris ibn Hazn, Peygamber'e bir mik-dâr kurutulmus yogurt, tereyagi ve birkaç keler hediye etmisti. Peygamber (S) onlari getirtti de sofrasi üzerinde bunlar yenildi. Fakat kendisi onlardan hoslanmaz bir tavirla kelerleri birakti. Eger bu ke-. lerler haram olsaydi Peygamber'in sofrasi üzerinde yenilmez ve Peygamber onlarin yenilmesini emretmezdi [20].

8- Sevîk Babi

17-..... Suveyd söyle haber vermistir: Kendileri (Hayber dönüsünde) es-Sahbâ mevkiinde konaklamislar -ki burasi Hayber'den bir aksam üzeri yürüyüsü uzakligmdadir-. Namaz vakti geldi. Peygamber mevcûd yiyecegi istedi. Sevîkten baska yiyecek birsey bulamadilar. Peygamber (S) ondan bulamaç yaptirdi, biz de O'nun beraberinde sevîk bulamaci yaptik. Bunlari yiyip içtikten sonra Peygamber su istedi, agzini çalkaladi. Sonra tekrar abdest almaksizin bize namaz kildirdi, biz de namaz kildik [21].

9- Bâb: Peygamber (S), Önüne Konulan Yiyecegin Ismi Söylenip De Kendisi Onun Ne Oldugunu Bilmedikçe Yemezdi

18-.....ez-Zuhrî söyle demistir: Bana Ebû Umâme ibnu Sehl ibn Huneyf el-Ensârî haber verdi. Ona da Abdullah ibn Abbâs haber vermistir. Ona da "Allahm Kilici" denilen Hâlid ibnu'l-Velîd söyle haber vermistir: Kendisi Rasûlullah ile beraber Meymûne'nin yanina girdi. Bu Meymûne hem Hâlid'in, hem de Ibn Abbâs'in teyzesidir. Onun yaninda kizartilmis vaziyette birkaç keler buldu. Bu kelerleri Meymûne'nin kizkardesi Hufeyde bintu'1-Hâris, Necd'den getirmisti. Meymûne bu kelerleri Rasûlullah'a takdim etti. Rasûlullah'a bir yiyecek takdim edilip de o yiyecekten kendisine bahsedilmemesi ve yemegin isminin kendisine söylenmemesi hemen hemen vâki' olmazdi. Rasûlullah (S) elini kelere uzatti. Bu anda orada hazir bulunan kadinlardan biri:
— Rasûlullah'a takdim ettiginiz yemegin ne oldugunu kendisine haber verin! dedi.
Kadinlar:
— O kelerdir yâ Rasûlallah! dediler.
Rasûlullah hemen kelerden elini kaldirdi. Bunun üzerine Hâlid ibnu'l-Velîd:
— Keler haram midir yâ Rasûlallah? diye sordu. Rasûlullah:
— "Hayir, lâkin o benim kavmimin arazîsinde bulunmaz, ben de kendimi ondan tiksiniyor hissederim" buyurdu.
Hâlid: Ben keleri kendime çekip yedim, Rasûlullah bana bakip duruyordu, demistir [22].

10- Bâb:

"Bir kisinin yiyecegi, iki kisiye yeter"

19-.....Bize Mâlik, Ebu'z-ZinâcTdan; o da el-A'rec'den tahdîs etti ki, Ebû Hureyre (R): Rasûlullah (S): "Iki kisinin yemegi üç kisiye yeter, üç kisinin yemegi de dört kisiye yeter" buyurdu, demistir [23]
.

11- Bâb:

'Mü'min bir tek mi'deye koymak için yer...'

20-.....Bize Su'be, Vâkid ibn Mufiammed'den tahdîs etti ki, Nâfi' söyle demistir: Ibn Umer, beraberinde yemek yemek üzere sofrasina bir fakîr getirilmedikçe yemek yemezdi. Ben bir gün onunla beraber yemek yiyecek bir adami yanma girdirdim. Fakat adam çok yemek yedi. Bunun üzerine Ibn Umer:
— Yâ Nâfi'! Bu adami bir daha yanima sokma! Çünkü ben Peygamber(S)'den isittim: "Mü'min bir mi'desine koymak için yer, kâfir ise karnindaki yedi bagirsagini doldurmak (karnim sisirmek) için yer" buyuruyordu, dedi [24].

12- Bâb:

"Mü'min, bir mi'dede yer"
Bu konuda Ebû Hureyre'nin Peygamber(S)'den bir hadîsi de vardir.

21-.....Ibnu Umer (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) "Mü'min tek mi'deye koymak için yer, kâfir yahud münafik -Abdetu: Ben Ubeydullah'in bu iki kelimeden hangisini söyledigini bilmiyorum, dedige karnindaki yedi bagirsagi doldurmak (karnini sisirmek) için yer" buyurdu.
Ibnu Bukeyr de: Bize Mâlik, Nâfi'den; o da Ibn Umer'den; o da Peygamber'den bu hadîsin benzerini tahdîs etti, demistir [25].

22-..... Bize Sufyân ibn Uyeyne tahdîs etti ki, Amr ibn Dînâr: Mekke ahâlîsinden Ebû Nehîkin çok yiyen obur bir kimse idi. îbn Umer (R) ona:
— Sübhesiz Rasûlullah (S): "Muhakkak ki, kâfir yedi mi'deyi doldurmak için yer" buyurdu, dedi.
Bunun üzerine Ebû Nehîk de îbn Umer'e:
— Ben Allah'a ve Rasûlü'ne inaniyorum, dedi.

23-.....Ebû Hureyre (R): Rasûlullah (S): "Müslim bir mi'deyi doldurmak üzere yer, kâfir ise yedi mi'deyi doldurmak üzere yer" buyurdu, demistir.

24-.....Bize Su'be, Adiyy ibn Sâbit'ten; o da Ebû Hâzim'dan; o da Ebû Hureyre'den söyle tahdîs etti: Bir adam çok yemek yerdi. Sonra müslümân oldu da az yemek yer oldu. Bu adamin hâli Peygarnber(S)'e zikrolundugunda: "Mümin bir mi'deyi doldurmak üzere yer, kâfir ise yedi mi'deyi doldurmak üzere yer" buyurdu.

13- Bir Yani Üzerine Dayanarak Yemek (Yemenin Hükmü) Babi

25-.....Bize Mis'ar tahdîs etti ki, Alî ibnu'l-Akmer söyle demistir: Ebû Cuhayfe(R)'den isittim, söyle diyordu: Rasûlullah (S): "Ben dayanarak yemek yemem" buyurdu [26].

26-.....Bize Cerîr, Mansûr'dan; o da Alî ibnu'l-Akmer'den haber verdi ki Ebû Cuhayfe (R) söyle demistir: Ben Peygamber'in yaninda idim. Peygamber (S) mecliste bulunan bîr adama: "Ben bir yere dayanmis olarak yemek yemem" buyurdu [27].

14- Kizartilmis Et Ve Yüce Allah'in: "And Olsun Elçilerimiz, Ibrahim'e Müjde Ile Gelip 'Selâm" Dediler. O Da: 'Selâm' Dedi Ve Eglenmeden Gidip Onlara Kizartilmis Bir Buzagi Getirdi" (Hûd: 69) Kavli Babi [28]

27-.....Hâlid ibnu'l-Velîd (R) söyle demistir: Peygamber'e kizartilip kebâb yapilmis keler getirildi. Peygamber ondan yemek için elini ona dogru uzatti. Bu anda kendisine o kebabin keler oldugu söylendi. Bunun üzerine Peygamber elini ondan tuttu. Hâlid:
— O, haram midir? dedi. Peygamber (S):
— "Hayir, fakat o benim kavmimin arazîsinde bulunmaz, onun için ben kendimi ondan hoslanmiyor hissederim" buyurdu.
Bunun üzerine Hâlid, Rasûlullah bakip dururken o keleri yedi. Imâm Mâlik, Ibn Sihâb'dan ("Mesviyyin" yerine ayni ma'nâda olan) "Mahnûzin" lafziyle söylemistir [29].

15- Hazîre Çorbasi Babi

en-Nadr ibn Sumeyl noktali hâ ile "el-Hazîre", elenmis undan; noktasiz hâ ile "el-Hazîre" ise sütten yapilir, demistir [30].

28-.....Ibn Sihâb söyle dedi: Bana Mahmûd ibnu'r-Rabî' el-Ensârî söyle haber verdi: Peygamber'in sahâbîlerinden ve Bedir'de hazir bulunan Ensâr'dan Itbân ibn Mâlik (R) bir gün Rasûlullah'a geldi de [31]:
— Yâ Rasûlallah! Ben gözlerimi inkâr ettim (yânî gözlerimde hayir kalmadi). Hâlbuki ben kavmime namaz kildiriyorum. Yagmurlar yagdigi vakit onlarla benim aramizda olan dere akar da mescidle-rine gidip onlara namaz kildiramaz oluyorum. Yâ Rasûlallah, gönlüm ister ki, bana gelip evimde namaz kildirasin da Sen'in namaz kildirdigin yeri namazgah edineyim, dedi.
Rasûlullah:
— "însâaîlah bunu yapacagim" buyurdu.
Itbân dedi ki: Ertesi sabah Rasûlullah ile Ebû Bekr gün yükseldigi vakit bana geldiler. Peygamber

içeri girmeye izin istedi. Ben de girmesine izin verdim. Eve girince oturmadi. Sonra bana:
— "Evinin neresinde namaz kilmami istersin?" dedi.
Ben de O'na evin bir tarafim isaret ettim. Peygamber hemen namaza durup tekbîr aldi. Biz de arkasinda durup saff olduk. Iki rek'-at namaz kildirdiktan sonra selâm verdi. Biz Peygamber'i, kendisi için pisirdigimiz bir hazîre çorbasini yemesi için alikoyduk. Yurdun ahâlîsinden birçok kimseler (Peygamber'in gelisini haber alarak birer birer) eve gelip doldurdular. Içlerinden biri:
— Mâlik ibnu'd-Duhsun nerede? diye sordu. Orada hazir olanlardan biri:
— O, Allah'i ve Rasûlü'nü sevmeyen bir münafiktir, dedi. Peygamber (S) ona:
— ' 'Böyle deme! Görmüyor musun ki Lâ ilahe ille Hlah (Muham-med Rasûlullah) diyor. Ve bununla Allah rizâsini kasdediyor" buyurdu.
O söyleyen kisi de:
— Allah ve Rasûlü en bilendir, dedi.
Itbân dedi ki: Biz;
— (Yâ Rasûlallah!) Bizler onun yüzünün, yânî teveccühünün ve nasihatinin münafiklara oldugunu görüyoruz, dedik.
Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Sübhesiz ki, Yüce Allah, Allah'in rizâsini arayarak Lâ ilahe illelîah diyen kimseyi atese haram etmistir" buyurdu.
Ibn Sihâb ez-Zuhrî: Sonra ben Salim ogullari'ndan biri ve onlarin seriflerinden olan el-Husayn ibn Muhammed el-Ensârî'ye Mah-mûd'un bu hadîsinden sordum da o bu hadîsi tasdîk edip dogruladi, demistir [32].

16- Ekit (Yânî Yagi Alinip Kurutulmus Yogurt) Babi

Ve Humeyd et-Tavîl söyle demistir: Ben Enes'ten isittim, söyle diyordu: Peygamber (S), Hayber dönüsü sirasinda Safiyye bintu Huyey Üe evlendi. Deri sofralar üzerine hurma, ekit denilen kuru yogurtlu yiyecek ve tereyagi konulmustu...
Amr ibnu Ebî Amr da Enes'ten: Peygamber (S) sofralar içinde (hurma, ekit ve yag karisigi olan) hays yemegi yapti, seklinde söylemistir [33].

29-.....Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Teyzem Meymûne, Peygamber'e birkaç tane keler, ekit ve süt hediye etti. Kelerler Peygam-ber'in sofrasi üzerine konuldu. Eger keler yemek haram olsaydi, O'nun sofrasi üzerine konulmazdi. Peygamber (S) sütü içti, ekiti yedi [34].

17- Silk (Yâni Çogundur Otu) Ve Arpa Babi

30-.....Sehl ibn Sa'd (R) söyle demistir: Biz cumua günü gelince pek sevinir, ferahlanirdik. Söyle ki: Bizim ihtiyar bir hanim ninemiz vardi. Bu kadin her cumua günü silk (yânî çogundur) denilen bitkinin köklerinden toplar, bunlari kendine âid bir tencere içine kor, bunun içine arpa taneleri de katarak pisirirdi. Biz cumua namazini kilinca bu kadini ziyaret ederdik. O da hazirladigi bu yemegi

bize ikram ederdi. Iste biz cumua günü olunca o kadinin hazirladigi bu yemekten dolayi sevinir, ferahlanirdik. Biz kusluk yemegini cumua namazindan sonra yer, gündüz uykusunu da ancak cumuadan sonra uyurduk. Vallahi bu yemegin içinde ne iç yagi, ne de et yagi vardi [35].

18-Eti Agizla Isirip Koparmak Ve Eti Çömlekten Çekip Çikarmak Babi

31-.....Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Rasülullah (S) kürek kemigindeki eti yedi, sonra tekrar abdest almadan kalkip namaz kildirdi.
Ve yine Eyyûb'dan ve Âsim ibn Süleyman'dan; o da Ikrime'den tahdîs etti ki, Ibn Abbâs: Peygamber (S) tencere içinden eliyle kemikli bir et çekip çikardi ve onu yedi, sonra tekrar abdest almaksizin namaz kildirdi, demistir [36].

19- Kol Kemigi Üzerindeki Eti Kemirip Yemek Babi

32-.....Bize Abdullah ibnu EbîKatâde, babasindan tahdîs etti. O: Biz Hudeybiye yilinda Peygamberin maiyyetinde Mekke tarafina dogru sefere çiktik... demistir [37].

33-.....Ebû Katâde (R) söyle demistir: Ben bir gün Mekke yolu üzerindeki bir konak yerinde Peygamber'in sahâbîlerinden birtakim insanlarla beraber oturuyordum. Rasülullah da ön tarafimizda konak yapmisti. Toplulugun hepsi umre niyetiyle ihrama girmisler, ben ise ihrama girmemistim. Onlar bir yaban esegi görmüsler. Ben ayakkabimi dikmekle mesgul iken onlar o hayvani bana bildirmedi-ler. Benim onu kendiligimden görmüs olmami arzu etmislerdi. Ben döndüm ve o hayvani gördüm. Hemen atima dogru kalkip onu eyerledim. Sonra bindim. Bu sirada kamçimi ve mizragimi yerde unutmusum. Hatirlayip oradakilere;
— Kamçimi ve mizragimi bana alip uzativerin, dedim. Onlar:
— Hayir vallahi, biz sana o hayvan aleyhine hiçbirseyle yardim etmeyiz, dediler.
Ben öfkelendim ve inip bunlari kendim aldim. Sonra binip yaban esegi üzerine sür'atle kosturdum ve onu vurdum. Sonra ölmüs olarak hayvani getirdim. Et pistikten sonra onun üzerine üsüsüp yi-yorlardi. Sonra bu eti kendileri ihrâmli iken yemeleri hususunda süb-heye düstüler. Böylece yola koyulduk. Ben beraberimde ondan bir kol kemigi ayirmistim. Rasûlullah'a eristik ve kendisine bunun hükmünü sorduk.
— "Beraberinizde ondan birsey var mi?" buyurdu.
Ben kendisine yanimda sakladigim kolu uzatip verdim. Rasülullah (S) ihrâmli oldugu hâlde o koldaki etlerin hepsini kemirip yedi.
Bu hadîsin râvîlerinden Muhammed ibnu Ca'fer: Ve bana Zeyd ibnu Eslem, Atâ ibn Yesâr'dan; o da Ebû Katâde'den olmak üzere bunun benzerini tahdîs etti, demistir [38].

20- Etin Biçakla Kesilmesi Babi

34-.....ez-Zuhrî söyle demistir: Bana Ca'fer ibnu Amr haber verdi ki, ona da babasi Amr ibnu Umeyye, kendisinin Peygamber(S)'i elinde pismis koyun küreginden et kesip yedigini gördügünü haber vermistir. O sirada Rasülullah (S) namaza çagirildi. Elinden eti ve et kesmekte oldugu biçagi birakti da yeniden bir abdest almaksizin kalkip namaza durdu [39].

21- Bâb: Peygamber (S) Hiçbir Yemegi Ayiplamadi

35-.....Ebû Hureyre (R): Peygamber (S) hiçbir yemegi hiçbir zaman ayiplamamis, yermemistir. O eger istahi varsa yemegi yerdi, hoslanmazsa birakir yemezdi, demistir [40].

22- (El Degirmeninde Yarilmis) Arpayi Kabuklarini Ayirmak Için Üfürüp Savurma Babi

36-.....Bize Ebû Gassân tahdîs edip söyle dedi: Bana Ebû Hazim tahdîs etti ki, kendisi Sehl ibn Sa'd'a:
— Siz Peygamber (S) zamaninda (elenmis undan yapilmis) ari > beyaz ekmek gördünüz mü? diye sormus.
O da:
— Hayir görmedik! diye cevâb vermis.
Sonra yine Sehl'e:
— Siz arpayi (degirmende ögütüldükten sonra) eler miydiniz?i demis.
O da:
— Hayir demezdik. Fakat (kabugu gitsin diye) üflerdik, demistir [41].

23- Peygamber(S)'In Ve Sahâbîlerinin Yemekte Olduklari Seyler Babi

37-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Peygamber (S) bir gün sahâbîleri arasinda hurma taksîm etti. Herbir insana yediser hurma verdi. Bana da yedi hurma verdi. Bunlarin birisi agacinda olgunlasmadan kurumus koruk hurma idi. Fakat bu hurmalarin içinde bana ondan sevimlisi yoktu. Çignerken o (sakiz gibi dayanir) agzimda çabuk erimezdi [42].

38-.....Sa'd ibn Ebî Vakkaas (R) söyle demistir: Ben kendimi Peygamber'in yaninda yedi kisinin yedincisi olarak gördüm. Bizim selem denilen dikenli çöl agaci yapraklan ve yemislerinden (veya asma yapraklarindan) baska yiyecek birseyimiz yoktu. Hattâ bunu yedigimizden herhangi birimiz davar gübresi gibi gübre çikarir olmustu. Böyle iken sonra Esed ogullari kabilesi beni Islâm üzerine edeblendi-rir oldular! (Yânî Islâm hükümlerini bana ögretmeye kalkisir oldular, eger onlarin Umer'e sikâyet ettikleri gibi ben onlarin ögretmesine muhtâc olduysam) o takdîrde ben çok zarar etmisimdir ve çalismalarim bosa gitmistir [43].

39-..... Ebû Hazim söyle demistir: Ben Sehl ibn Sa'd'a:

— Rasûlullah (S) beyaz ekmek yedi mi? diye sordum. Sehl:
— Rasûlull h, Allah kendisim peygamber gönderdigi zamandan -Allah O'nun ruhunu alincaya kadar beyaz ekmek görmedi, dedi.
Râvî Ebû Hazim dedi ki: Ben Sehl'e:
— Rasûlullah'in zamaninda sizin elekleriniz var miydi? dedim. Sehl:
— Allah O'nu peygamber gönderdigi zamandan ruhunu alincaya kadar Allah Elçisi elekten geçirilmis un görmedi, dedi.
Ebû Hazim dedi ki: Ben:
— Elenmemis arpa ununu sizler nasil yerdiniz? dedim. Sehl:
— Biz onu ögütür, üflerdik de ondan uçan kabuklar uçar, kala-da hamur yogurup yerdik, dedi [44].

40-.....Bize Ibnu Ebî Zi'b, Saîd el-Makburf den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Ebû Hureyre bir kerre önlerinde kebâb yapilmis bir koyun bulunan bir cemâate ugramisti. Onlar Ebû Hu-reyre'yi kçbâb yemege da'vet etmisler, fakat o kebâb yemeyi kabul etmeyip:
— Rasûlullah (S) su dünyâdan arpa ekmegi ile karni doymadan çikip gitti, demistir [45].

41-.....Enes ibn Mâlik (R): Peygamber (S) ne yüksek masa üzerinde, ne sükkürrüce denilen sofra tahtasinda yemek yedi. Peygamber'e hâlis bugday unundan yufka ekmegi de yapilmadi, demistir.
Hadîsin râvîsi Yûnus ibn Ebi'l-Furât: Ben Katâde'ye:
— Sizler ne üzerinde yerdiniz? dedim. Katâde:
— Deri sofralar üzerinde yerdik, dedi [46].

42-.....Âise (R): Muhammed ailesi, Medine'ye hicret edip geldikleri zamandan Peygamber'in ruhu alinincaya kadar arka arkaya üç gün bugday ekmegi ile karinlan doymadi, demistir [47].

24- Telbîne Bulamaci Babi

43-.....Bizeel-Leys,Ukayl'den; oda Ibn Sihâb'dan; odaUrve'den; o da Peygamber'in zevcesi Âise(R)'den tahdîs etti ki, o söyle demistir: Bir ev halkindan birisinin vefati üzerine ta'ziye için kadinlari toplandiklari, sonra dagildiklari, yalniz hâne halki ve hisimlari kaldiklarinda Âise emretti: Bir çömlek içinde telbîne bulamaci pisirildi. Sonra tirit yapilip, telbîne onun üzerine döküldü.Sonra Âise: > — Haydi bundan yiyiniz! Çünkü ben Rasûlullah(S)'tan "Telbîne hastanin kalbine rahatlik verir, hüznün bir kismini da giderir" buyururken isittim, demistir [48].

25- Serîd (Yânî Tirid Yemegi) Babi

44-.....Bize Su'be, Amr ibn Murre el-Cemelî'den; o daMurre el-Hemdânî'den; o da Ebû Mûsâ el-Es'arî'den tahdîs etti ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Erkeklerden bir çokluk kemâle erdi. Kadinlardan iseîmrân'in kizi Meryem ileFir'avn'in karisi Âsiye'den baskasi kemâle ermedi. Âise'nin

kadinlar üzerindeki fadli, tirtdyemeginin diger yemekler üzerindeki fadli gibidir" [49].

45-.....Bize Hâlid ibn Abdillah, Ebû Tuvâle'den; o da Enes(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Âise'nin (ümmetimde bulunan) kadinlar üzerindeki üstünlügü, tindin diger yemekler üzerindeki üstünlügü gibidir" buyurmustur.

46-.....Enes (R) söyle demistir: Ben Peygamber (S) ile beraber O'nun bir terzi olan genç adaminin yanma girdim. O terzi Pey-gamber'e içinde serîd yemegi bulunan bir kâse takdim etti.
Enes dedi ki: Terzi kendi isine yöneldi.
Enes dedi ki: Peygamber de önüne konulan o kâsenin etrafindan kabak arastirmaga basladi.
Enes dedi ki: Ben de O'na kabaklan arastirmaga ve bulduklarimi önüne koymaga basladim.
Enes: Artik ben o günden sonra kabagi sevmekten ayrilmadim, dedi [50].

26- Tüyleri Sicak Su Ile Giderilip Kizartilmis Kuzu, Etli Kürek Kemigi Ve Bir Yan Taraf Eti Babi

47-.....Katâde söyle demistir: Biz, Enes ibn Mâlik(R)'e gelirdik, ekmekçisi ayakta dikilirken bizlere:
— Yiyiniz, ben Peygamber (S) Allah'a kavusuncaya kadar ne inceltilmis yufka ekmegi, ne de killari haslanarak giderilip kizartilmis kuzuyu gözüyle gördügünü asla bilmiyorum, dedi.

48-.....Amr ibn Umeyye ed-Damrî (R) söyle demistir: Ben Rasû!ullah(S)'i pismis koyun küreginden et keserek, ondan yedigini gördüm. O sirada namaza çagrildi. Biçagi elinden birakip kalkti da, tekrar abdest almadan namaz
Kildirdi [51].

27- Selefin, Evlerinde Ve Seferlerinde Et Ve Diger Yiyecek Maddelerini Biriktirir Olmalari Babi

Aise ile Esma; Biz Peygamber (S) ile Ebû Bekr için (Hicret yolculuguna çikacaklari zarnân) deriden bir sofra azik düzenleyip koyduk, demislerdir [52].

49-.....Bize Sufyân es-Sevrî, Abdurrahmân ibn Âbis'ten tahdîs etti ki, babasi Abis ibn Rabîa en-Nahaî el-Kufi söyle demistir: Ben
Âise'ye:
— Peygamber (S) kurbân etlerinin üç günden fazla yenilmesini
nehyetti mi? dedim. Âise:
— Peygamber bu üç günden fazla kurbân eti yemegi ancak insanlarin açlik çektigi bir yilda nehyetti de bununla zengin olanin fakîre yedirip doyurmasini istedi. Su muhakkak ki, biz davar bacaklarini

kaldirirdik da bayramdan onbes gün sonra yerdik, dedi. Âise'ye:
— Sizi bunlari geciktirmeye zorlayan ne idi? denildi. Âise güldü de:
— Muhammed'in aile halki, kendisi Allah'a kavusuncaya kadar üç gün arka arkaya katiklanmis hâlis bugday ekmegi ile doymadi, dedi.
Râvî Ibn Kesîr: Bize Sufyân haber verdi. Bize Abdurrahmân ibn Abis bu hadîsi tahdîs etti, seklinde söylemistir [53].

50- Bana Abdullah ibn Muhammed el-Musnidî tahdîs etti. Bize Sufyân ibn Uyeyne, Amr ibn Dînâr'dan; o da Atâ ibn Ebî Rebâh'-tan tahdîs etti ki, Câbir (R):
— Biz Peygamber(S)'in zamaninda hedy kurbânlarimizin etlerini Medîne'ye kadar azik edinirdik, demistir.
Abdullah ibn Muhammed el-Müsnidî'ye, Muhammed ibn Selâm da Ibn Uyeyne'den rivayet etmekle mutâbaat etmistir. Ibnu Cureyc de dedi ki: Ben Atâ'ya:
— Câbir "Medîne'ye gelinceye kadar..." sözünü söyledi mi? dedim.
Atâ:
— Hayir (Câbir "Medîne'ye gelinceye kadar" sözünü söylemedi), dedi [54].

28- Hays Yemegi Babi

51-.....el-Muttalib ibnu Abdillah ibn Hantab'm âzâdhsi Amr ibnu Ebî Amr, Enes ibn Mâlik(R)'ten söyle derken isitmistir: Rasû-Iullah (S) -üvey babam- Ebû Talha'ya:
— "Oglanlarinizdan bana hizmet edecek bir oglan ara" buyurdu.
Bunun üzerine Ebû Talha beni bineginin arkasina bindirerek çikardi. Artik ben Rasûlullah'a hizmet eder oldum. Rasûlullah bineginden her inip konaklama yaptigi zamanlarda, kendisinden su duayi çok söyler oldugunu isitirdim:
— "Yâ Allah! Ben hemmden, hazenden, acizlikten, îenbellik-ten, cimrilikten, korkakliktan, borç agirligi ve sikintisindan ve erkeklerin galebesi ve kahrindan sana siginirim!"
(Enes dedi ki:) Ben kendisine devamli hizmet ediyordum. Nihayet Hayber'den dönüyorduk. Peygamber de kendisi için almis oldugu Safiyye bintu Huyey ile dönüyordu. Ben Peygamber'i, bineginin arka tarafinda Safiyye için bir abâ yâhud bir örtü ile yer hazirlar, bundan sonra da Safiyye'yi bineginin arkasina bindirir görüyordum. Biz es-Sahbâ mevki'ine vardigimizda deriden sofralar içinde hays yemegi yaptirdi. Sonra beni gönderdi de, ben birtakim insanlari da'vet ettim. Onlar da gelip bundan yediler. Iste bu Peygamberdin Safiyye ile evlenmesi olmustu. Sonra Medine'ye dogru yollandi. Nihayet kendisine Uhud Dagi görülünce:
— "Su Uhud öyle bir dagdir ki, o bizi sever, biz de onu severiz" buyurdu.
Medine'yi yukaridan görünce:
— "Yâ Allah! Ben Medine'nin iki dagi arasini, ibrahim'in Mekke'yi harem kildigi gibi harem kiliyorum! Yâ Allah! Sen Medtneli-ler'e müddieri ve sâ'lari içinde (ölçülen aziklarinda) bereket ihsan eyle!" diye duâ etti [55].

29- Gümüsle Kaplanmis Kap Içinde Yemek Yeme(Nin Hükmü) Babi

52-.....Seyf ibnu Ebî Süleyman tahdîs edip söyle demistir: Ben Mucâhid ibn Cebr'den isittim, söyle diyordu: Bana Abdurrahmân ibnu Ebî Leylâ tahdîs etti ki, kendileri Medâin'de Huzeyfe'nin yaninda bulunmuslar. Huzeyfe su istemis. Bir Mecûsî gümüs bir bardakla su getirmis. Bardagi onun elinin içine koyunca Huzeyfe bardagi içindeki su ile firlatip atmis ve:
— Ben seni bu bardakla su getirmekten birkaç defa sözle nehyetmis olmayaydim, simdi sana bu fiilî muameleyi yapmazdim, diyerek söyle devam etmistir:
— Lâkin ben Peygamber(S)'den isittim: "Sizler harîr ve dtbâc denilen kumaslardan elbise giymeyiniz, altin ve gümüs kaplardan da su içmeyiniz, bunlarin çanak ve tabaklari içine konulan yemekleri de yemeyiniz. Çünkü bunlar dünyâda onlara âid süs esyalaridir, âhiret-te de bizim zinetlenme vâsitalarimiz olacaktir" buyuruyordu, demistir [56].

30- Taam Sözünün Zikrî Babi

53-.....Ebû Mûsâ el-Es'arî (R) söyle demistir: Rasûmllah (S) söyle buyurdu: "Kur'ân okuyan mü'minin meseli, kokusu güzel, tadi güzel portakalin meseli gibidir. Kur'ân okumayan mü'minin meseli de tadi tatli, fakat kokusu olmayan hurma meseli gibidir. Kur'ân okuyan münâfikin meseli, kokusu güzel, tadi aci olan reyhâne otunun meseli gibidir. Kur'ân okumayan münâfikin meseli de kokusu olmayan ve tadi da aci olan hanzalalanin (yânî Ebû Cehil karpuzunun) meseli gibidir" [57].

54-.....Bize Abdullah ibnu Abdirrahmân, Enes(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Âise'nin diger kadinlar üzerindeki fadli, sendin, yâm tindin diger yemekler üzerindeki fadli gibidir" buyurmustur [58].

55-.....Bize Mâlik, Sumeyy'den; o da Ebû Salih'ten; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Sefer, azâbdan bir parçadir. O sizden herbirinizin uykusunu, taamini men' eder (intizâmini bozar). Onun için yolcu, yöneldigi sefere âid isini bitirince ailesine dönmeye acele etsin" buyurmustur [59].

31- Ekmekle Beraber Yenilen Katik Babi

56-.....Bize Ismâîlibnu Ca'fer, Rabîatu'r-Re'y'den tahdîs etti ki, o da el-Kaasim ibn Muhammed'den söyle derken isitmistir; Jie-rîre hakkinda üç tane sünnet (yânî kaanûn) meydana gelmistir: Âise onu satin alip hürriyete kavusturmak istedi, fakat sâhibleri:
— Velâ hakki bize âid olacaktir, dediler.
Âise onlarin bu sartini Rasûlullah'a zikretti. Bunun üzerine Ra-sûlullah (S) Âise'ye:
— "Eger sen onlarin ileri sürdükleri bu sarti onlar lehine sart kilmis olsan da, sübhesiz velâ hakki ancak hürriyete kavusturanindir" buyurdu.

Yine el-Kaasim dedi ki: Berîre hürriyete kavusturuldu da kocasinin nikâhi altinda kalmak yâhud da ondan ayrilmak hususunda muhayyer kilindi. Ve bir gün Rasûlullah Âise'nin evine girdi. O sirada ates üzerinde bir tencere(de et) kaynamakta idi. Rasûlullah kusluk yemegi istedi. Kendisine biraz ekmekle evde bulunan katiklardan bir katik getirildi. Rasûlullah:
-— "Ben ates üzerinde et yemegi görmedim mi?" dedi
Oradakiler:
— Evet yâ Rasûlallah, et gördünüz, fakat o, Berîre'ye sadaka olarak verilmis ettir. Berîre onu bize hediye etti, dediler.
Bunun üzerine Rasûlullah:
— "O, Berîre'ye sadaka, bize de Berîre'den hediyedir" buyurdu [60].

32- Helva Ve Balin Zikri Babi

57-.....Hisâm söyle demistir: Bana babam Urve ibnu'z-Zubeyr haber verdi ki, Âise (R): Rasûlullah (S) helvayi ve bali severdi, demistir [61].

58-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Ben Peygamber(S)'den karnimin tokluguna ayrilmazdim. Ben o zaman mayali ekmek yemiyor ve ipek giymiyordum. Bana Fulân erkek ve Fulâne kadin da hizmet etmiyordu. Ben açliktan karnima çakil tasi bagliyordum. Ben âyeti ezbere bildigim hâlde bazen bir kimseden bana o âyeti okutmasini isterdim, bunu o kisi beni evine götürsün de doyursun diye yapardim. O zaman fakirler için insanlarin en hayirlisi Ca'fer ibnu Ebî Tâ-lib idi. O bizleri (yâni Suffe talebelerini) evine götürürdü de evinde bulunan yiyecekleri bize yedirirdi. Hattâ bize, içinde hiçbirsey bulunmayan kirbadan küçük bir tulumu çikarirdi da biz onun içini disina çevirir ve onda kalmis olan bakiyyeleri yalardik [62].

33-'Kabak (Yemegi) Babi

59-.....Bize Ezher ibnu Sa'd, Ibnu Avn'dan; o da Sumâme ibn Enes'ten; o da dedesi Enes(R)'ten söyle tahdîs etti: Rasûlullah'a terzi olan âzâdli kölesi geldi. Akabinde Rasûlullah'a kabak yemegi getirildi. Rasûlullah (S) onu yemege basladi. Ben Rasûlullah'i onu yerken gördügüm zamandan beri kabagi sevmekten vazgeçmedim, demistir [63].

34- Dîn Kardesleri Için Yemek Hazirlama Zahmetli Isini Üzerine Alan Kimse Babi

60- Bize Muhammed ibn Yûsuf tahdîs etti. Bize Sufyân ibn Uyey-ne, el-A'mes'ten; o da Ebû Vâü'den tahdîs etti ki, Ebû Mes'ûd el-Ensârî (R) söyle demistir: Ensâr'dan Ebû Suayb denilen bir adam ve onun da kasap bir kölesi vardi. Bir gün Ebû Suayb, kölesine:
— Bana (bes kisilik) yemek yap, ben Rasûlullah'i bes kisinin besincisi olarak da'vet edecegim, dedi. Ve bu suretle Rasûlullah'i bes kisinin besincisi olarak yemege da'vet etti. Bu bes kisi giderken

yanlarina altinci bir kimse takildi. Ebû Suayb'm evine varinca Peygamber (S):
— "Sen bizi bes kisi olarak da'vet etmistin. Su (altinci) adam bize takilip gelmistir. Bak istersen izin verirsin içeri girer, istersen onu terkedersin (o da dönüp gider)/" buyurdu.
Ebû Suayb:
— Evet, ona da izin verdim, dedi [64].
Muhammed ibnu Yûsuf söyle dedi: Ben Muhammed ibn ismail'den isittim, söyle diyordu: Bir topluluk da'vet edildikleri bir sofra üzerinde bulunduklari zaman bir sofradan diger bir sofradaki insanlara birsey uzatip verme haklari yoktur, lâkin ayni sofradakiler birbirlerine birsey uzatip verir yâhud oldugu gibi birakirlar [65].

35- Bir Kimseye Bir Yemek Ziyafeti Verip De Kendi Isine Yönelen Kimse Babi

61-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Ben (hizmet eden) bir oglan çocugu idim, Rasûlullah'in beraberinde yürürdüm. Bir gün Rasûlullah (S) kendisine âid olan terzi bir oglanin yanina girdi. O da Rasûlullah'a, içinde kabakli bir yemek bulunan bir yemek kabi getirdi. Rasûlullah ondaki kabaklan arastirmaga basladi.
Enes dedi ki: Ben Rasûlullah'in bu kabak arastirmasini görünce tabagin etrafindan kabaklari O'nun önüne toplamaya basladim.
Enes dedi ki: O ev sahibi (Peygamberce yemek yemedi de) kendi isi üzerine yöneldi.
Yine Enes: Ben Rasûlullah'in yaptigi bu kabak arastirma isini gördükten sonra, kabagi sevmekte devam edip durdum, demistir [66].

36- Çorba Babi

62-.....Ishâk ibnu Abdillah ibn Ebî Talha, Enes ibn Mâlik'ten söyle derken isitmistir: Bir terzi Peygamber(S)'i, yapmis oldugu bir yemege da'vet etti. Ben de Peygamber'in beraberinde gittim. O zât Peygamber'e arpa ekmegi ile içinde kabak ve kurutulmus et bulunan çorba takdîm etti. Ben Peygamber'i yemek kabinin etrafindan kabaklan arastirir hâlde gördüm de artik o günden sonra kabagi sevmekten ayrilmadim [67].

37- Kurutulmus Et Babi

63-.....Bize Mâlik ibn Enes, Ishâk ibn Abdillah'tan tahdîs etti ki, Enes ibn Mâlik (R): Peygamber(S)'e, içinde kabak ve kurutulmus et bulunan bir çorba getirildi de, Peygamber'i kabaklan arastirip yerken gördüm, demistir [68].

64-..... Âise (R) söyle demistir; Rasûlullah'm kurbân etlerini üç günden fazla durdurmayi nehyetmesi, ancak insanlarin açlik çektigi bir yilda idi. RasûluIIah (S) bununla zengin olanin fakîri yedirip doyurmasini istemistir. Sübhe yok ki, bizler davar bacaklarini onbes gün sonra kaldirirdik

ve (yerdik). Muhammed'in ailesi halki üç gün (üstüste) katik sürülmüs bugday ekmeginden doymadi [69]

38- Sofra Veya Masa Üzerindeki Yemekten Birseyi Arkadasina Uzatip Veren Veya Takdîm Eden Kimse(Nin Hükmü) Babi

Buhârî dedi ki:
Ve Abdullah ibnu'l-Mubârek: Önlerine getirilmis olan yemekten birbirlerine uzatip vermelerinde be's yoktur
(çünkü onlar bu yemekte ortaktirlar). Ancak bu sofradan herhangi biri diger sofradaki bir kimseye birsey veremez, demistir [70].

65-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle diyordu: Bir terzi, yapip hazirladigi bir yemege RasûluIlah(S)'i da'vet etti.
Enes dedi ki: Ben de Rasûlullah'm beraberinde bu yemege gittim. Terzi, Rasûlullah'a arpadan yapilmis bir ekmek ile içinde kabak ve kurutulmus et parçalan bulunan çorba takdim etti.
Enes dedi ki: Ben RasûluIIah'i yemek tabaginin etrafinda kabaklari arastirirken gördüm. Artik o günden i'tibâren ben kabagi sevmekten vazgeçmedim.
Sumâme ibn Abdillah da dedesi Enes'ten: Ben kabaklari Rasû-Iullah'in önüne topluyordum, dedigini söylemistir [71].

39- Olgunlasmis Taze Hurmayi Hiyar Ile Yemek Babi

66-..... Ca'fer ibn Ebî Tâlib'in oglu Abdullah (R): Ben Peygamber(S)'i, olgunlasmis taze hurmayi hiyarla yerken gördüm, demistir [72].

40- Bâb:

(Bu, geçen bâbdan bir fasil gibidir.)

67-.....Ebû Usmân en-Nehdî söyle demistir: Ben Ebû Hureyre'ye, yedi gece konuk oldum. Ebû Hureyre, karisi Busre bintu Gaz-vân ve hizmetçisi geceyi üçtebirler hâlinde nevbetlesiyorlardi. Su bir üçtebirde namaz kiliyor, sonra ötekini uyandiriyordu.
Ebû Usmân dedi ki: Ben Ebû Hureyre'den isittim: Rasûlullah (S) sahâbîleri arasinda hurma taksim etti de bana yedi hurma isabet etti, bunlarin biri kapçik hurma idi, diyordu.

68-.....Ebû Hureyre(R)'den: Peygamber (S) aramizda hurma taksîm etti de bana ondört hurma ile bir çekirdeksiz âdî hurma isabet etti. Sonra o âdî hurmayi, çignemekte dislerim için en siddetlisi gördüm, demistir [73].

41- Taze Hurma, Kuru Hurma Ve Yüce Allah'in Su Kavli Babi:

"... Tasalanma, Rabb'in senin alt yaninda bir su arki vücûda getirmistir. Hurma agacini kendine dogru silk, üstüne derümis taze hurma dökülecektir. Artik ye, iç, gözün aydin olsun..." (Meryem: 24-26) [74].
Ve Muhammed ibn Yûsuf el-Feryâbî, Sufyân es- Sevrî'den; o da Mansûr ibn Safiyye'den söyledi. O: Bana annem Safiyye tahdîs etti ki, Âise (R): Biz "Iki kara" denilen hurma ile sudan doyup kanmis oldugumuz hâlde, Rasûlullah (S) vefat etti, demistir [75].

69-.....Câbir ibn Abdillah (R) söyle demistir: Medîne'de bir Yahûdî vardi. O Yahûdî bana her sene agaçlardaki hurmalari kesip toplama zamanina kadar va'de ile borç para verirdi. Câbir'in Rûme Kuyusu yolunda hurmali arazîsi vardi. Bir sene Câbir'in hurmaligi alisilan derecede mahsûl vermedi. Borcun ödenmesi gecikti. Bunun üzerine Yahûdî hurma kesme vaktinde geldi. Borcumdan birsey ve-remiyecegimi düsünerek, gelecek hurma kesimi zamanina kadar mühlet vermesini istedim. Yahûdî kabul etmedi. Bunun üzerine benim bu müskil durumum Peygamber'e haber verildi. O da bâzi sahâbîlerine:
— "Haydi yürüyünüz, gidelim de Câbir için Yahudi'den borcun geri birakilmasini isteyelim!" buyurdu.
Ve Peygamber'le sahâbîleri benim hurmaligima geldiler. Peygamber, Yahudi'ye borcu geri birakmasini söylemeye basladi. Yahûdî:
— Yâ Eba'l-Kaasim! Ben Câbir'e mühlet veremem! diyordu.
Peygamber, Yahûdî'nin israrini görünce kalkti ve hurmalikta söyle bir dolasti. Sonra geldi. Yahûdî'ye bir daha va'de vermesini söyledi. O yine kabul etmedi. Ben de kalktim. Peygamber'e biraz yas hurma getirdim ve bunu Peygamber'in önüne koydum. Peygamber hurmayi yedi. Sonra:
— "Yâ Câbir, senin bustân çardagin nerede?" diye buyurdu. Ben de surada diye haber verdim.
— "Haydi orada bana bir yer döse!" buyurdu.
Ben de hemen dösedim. Peygamber çardaga girip biraz uyudu. Sonra uyandi. Ben gidip bir avuç daha hurma getirdim. Ondan da yedi. Sonra kalkti ve Yahûdî'ye bir daha borcu geri birakmasini konustu. Yahûdî yine kabul etmedi. Sonra Peygamber kalkti ve hurmaligin içinde ikinci bir defa daha dolasti. Sonra:
— "Yâ Câbir, agaçlardaki hurmalari topla ve Yahudi'ye olan borcunu öde!" buyurdu.
(Ben toplayincaya kadar) hurma harmaninin basinda durdu. Iste bu topladigim hurmalardan Yahûdî'ye olan borcumu verdim. Borcu verdigim kadar da arta kaldi. Sonra bustândan çikip Peygamber'in huzuruna geldim ve bu bereketli vaziyeti O'na mustuladim. Bunun üzerine:
— "Ben Allah 'in elçisi olduguma sehâdet ederim" buyurdu [76]. "Urûsun" ve "Arîsun", "Bina" ma'nâsmadir. Ibn Abbâs: "Cennâtin marûsâtin" (ei-En'âm:i4i), üzümlerden ve digerlerinden çardak yapilan bahçeler demektir. "Urûsuhâ" (d-Bakara:259) denilir ki, bu da "Binalari" ma'nâsinadir, demistir [77].

42- Cummâr Yenilmesi Babi

70-.....Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Bizler Peygamber(S)'in yaninda otururken bir hurma agaci beyni getirildi, bunun üzerine Peygamber:
— "Agaçlardan öyle bir agaç vardir ki, muhakkak onun bereketi, müslimin bereketi gibidir" buyurdu.
Ben Peygamber'in hurma agacini kasteder oldugunu düsündüm de "O, hurma agacidir yâ Rasûlallah" demeyi istedim. Sonra dönüp baktim ki, ben oradaki on kisinin onuncusuyum, yânî yasça onlarin en küçügüyüm. Bundan dolayi hemen sükût ettim. Akabinde Peygamber:
— "O, hurma agacidir" buyurdu [78].

43- Acve (Hurmasinin Fadli) Babi

71-.....Sa'd ibn Ebî Vakkaas (R): Rasûlullah (S): "Kim her gün sabahlari aç karna yedi tane Medine'nin acve hurmasindan yerse, o gün içinde o kimseye zehir ve sihir zarar vermez" buyurdu, demistir [79].

44- Baskalariyle Hurma Yerken Ikiser Ikiser Yemenin Hükmü Babi

72-.....Bize Cebele ibnu Suhaym tahdîs edip söyle dedi: Abdullah ibnu'z-Zubeyr'in (Mekke'de halîfe oldugu zaman) yaninda bulunuyorduk, biz-; bir kitlik yili isabet etmisti. Abdullah ibnu'z-Zubeyr bizlere nzik olarak hurma veriyordu. Biz hurma yedigimiz sirada yanimizdan Abdullah ibn Umer geçerdi de:
— Hurmalari ikiser ikiser yemeyiniz. Çünkü Peygamber (S) hurmalari birbirine yaklastirip çiftleyerek yemekten nehyetti, derdi.
Sonra da:
— Insanin mü'min kardesinden (yânî sofra arkadasi ve ortagindan) öyle çift yemeye izin istemis olmasi müstesnadir, derdi.
Râvî Su'be: Buradaki izin isteme fikrasi, îbn Umer'in kavlin-dendir, demistir [80].

45- Hiyar (Yenilmesi) Babi

73-.....Sa'd ibn îbrâhîm ibn Abdirrahmân ibn Avf söyie demistir: Ben Abdullah ibn Ca'fer'den isittim: Ben Peygamber (S) hiyarla yas hurma yerken gördüm, dedi [81].

46- Hurma Agacinin Bereketi Babi

74-.....Müfessir Mucâhid ibn Cebr söyle demistir: Ben Abdullah ibn Umer'den isittim ki,

Peygamber (S): "Agaçlardan bir agaç vardir ki, bereketinin çoklugunda müslümân kimse gibi olur, o da hurma agacidir" buyurmustur [82].

47- Iki Çesit Meyveyi Yâhud Iki Türlü Yemegi Bir Yemekte Cem' Etme(Nin Hükmü) Babi

75-.....Abdullah ibn Ca'fer (ibn Ebî Tâlib-R): Ben RasûiulIah(S)'i hiyar ile hurma yerken gördüm, demistir [83].

48- Konuklari Eve Onar Onar Girdiren Kimse Ve Yemege Oturusun Da Onar Kisi Onar Kisi Olusu Babi

76-..... Buradaki üç yoldan gelen hadîsi Enes ibn Mâlik (R) söyle anlatmistir: Annesi Ümmü Suleym bir müdd ölçegi arpaya yö-nelip onu kalinca un seklinde ögüttü ve ondan bir kismini süt bulamaci yapti. Bunun üzerine de yanindaki yag tulumundan bir mikdâr yag sikti. Sonra beni Peygamber'e gönderdi. Peygamber'e geldim, O, sahâbîleri arasinda bulunuyordu. O'nu yemege da'vet ettim.
— "Beraberimde bulunanlari da mi?" buyurdu. Akabinde ben anama geldim.
— Rasûlullah: Yanimda bulunanlarla beraber mi geleyim? diyor, dedim.
Bunun üzerine üvey babam Ebû Talha ona dogru çikti da:
— Yâ Rasûlallah! O ancak Ümmü Suleym'in yaptigi az bir seydir, dedi.
Rasûlullah içeri girdi ve Ümmü Suleym'in yaptigi yemek O'na getirildi. Rasûlullah:
— "Benim yanima on kisi girdir" dedi.
On kisi girip doyuncaya kadar yediler. Sonra Rasûlullah:
— "On kisi daha girdir" buyurdu.
Onlar da girip doyuncaya kadar yediler. Sonra Rasûlullah yine:
— "Benim yanima on kisi daha girdir" buyurdu.
Böylece kirk kisiye kadar saydi. Sonra Peygamber yedi, sonra kalkti.
(Enes dedi ki:) Ben o kaba içinden birsey eksildi mi diye bakmaya basladim [84].

49- Sarmisak Ve Kötü Kokulu Sebzelerden Yemenin Mekruh Olmasi Babi

Bu konuda Ibn Umer'in Peygamber(S)'den rivayet ettigi hadîs vardir [85].

77-..... Abdulazîz ibn Suheyb söyle demistir: Enes'e:
— Sen Peygamber(S)'den sarmisak hakkinda ne isittin? denildi. Enes: *- Peygamber: "Bunlardan yiyenler mescidimize yaklasmasin'
buyurdu, dedi.

78-.....Ibn Sihâb dedi ki: Bana Atâ, Câbir ibn Abdillah'm söyle dedigini tahdîs etti: Peygamber

(S): "Kim sarmisakyâhud sogan ye-diyse bizden ayrilsin yâhud mescidimizden ayrilsin" buyurdu [86]
.

50- Kebâs Babi Ki, O Erâk Agacinin Meyvesidir

79-.....Ibnu Sihâb söyle demistir: Bana Ebû Seleme ibnu Abdirrahmân haber verip söyle dedi: Bana Câbir ibn Abdillah haber verip söyle dedi: Biz Rasûlullah'in beraberinde Merru'z-Zahrân mevkiinde misvak agacinin meyvesini topluyorduk. RasÛlullah (S) bize:
— "Siz bu yabanî yemisin kararanlarini tercih edin. Çünkü onun siyahi, en lezzetlisidir" buyurdu.
Câbir:
— Sen agaçliklarda koyun güder miydin? diye sordu. RasÛlullah:
— "Evet güttüm; peygamberlerden herbir peygamber muhakkak koyun gütmüstür" buyurdu [87].

51- Yemekten Sonra Agiz Çalkalayip Yikama Babi

80-.....Sufyân ibn Uyeyne tahdîs edip söyle dedi: Ben Yahya ibn Saîd'den; o da Buseyr ibn Yesâr'dan olmak üzere isittim ki, Su-veyd ibnu'n-Nu'mân (R) söyle demistir: Bizler Rasûlullah'in beraberinde Hayber'e dogru yola çiktik. es-Sahbâ mevkiinde oldugumuzda RasÛlullah bir yiyecek istedi. Kavuddan baska birsey getirilmedi. Ondan biz de yedik. Akabinde namaza kalkti, agzini çalkaladi, biz de çalkaladik.
Yahya dedi ki: Ben Buseyr'den isittim, söyle diyordu: Bize Su-veyd söyle tahdîs etti: Biz Rasûlullah'in beraberinde Hayber seferine çiktik. es-Sahbâ mevkiinde oldugumuz zaman -Yahya: O, Hayber'den yarim günlük uzakliktadir, demistir- RasÛlullah yiyecek istedi. Ancak sevîk, yânî kavud getirildi. Biz onu kardik da Peygam-ber'Ie birlikte ondan yedik. Sonra Peygamber su istedi. Agzini çalkaladi, biz de O'nunla agzimizi çalkaladik. Sonra Peygamber yeni bir abdest almaksizin bize aksam namazini kildirdi.
Sufyân ibn Uyeyne, Alî ibnu'l-Medînî'ye: Sen bu hadîsi Yahya ibn Saîd'den onun lafziyle birkaç kerreler naklettin, böylece sanki sen bunu Yahya'dan vasitasiz isitmis gibi oluyorsun, dedi [88].

52- (Yemek Yenildiginde) Parmaklarin Mendille Silinmesinden Önce Yalanmalari Ve Emilmeleri Babi

81-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne, Arar ibn Dinar'dan; o da Atâ'dan; o da Ibn Abbâs(R)'tan tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Sizden biriniz yemek yedigi (ve elini yikamak mümkin olmadigi) zaman, ye-mek yedigi parmaklarini yalamadikça yâhud yalatmadikça bir bezle silmesin" buyurmustur [89].

53- Mendil(În Zikri) Babi

82-.....Muhammed ibnu Fulayh tahdîs edip söyle demistir: Bana babam Fulayh ibnu Süleyman el-

Medenî, Saîd ibnu'l-Hâris'ten tahdîs etti ki, o, Câbir ibn Abdillah'a ateste pismis seyler yedikten sonra abdest alinip alinmayacagini sormustur. Câbir de:
— Hayir (abdest almak vâcib olmaz). Bizler Peygamber (S) zamaninda böyle ateste pismis yemekleri ancak pek az bulurduk. Bizler böyle yemekler buldugumuz zaman da bizim silinecek mendillerimiz yoktu. Biz (abdest aldigimizda) ellerimizi, kollarimizi, ayaklarimizi meshederdik. Sonra (böyle yemek yemenin ardindan yeniden) abdest almayarak namaza dururduk, demistir [90].

54- Yemek Yiyen Kimsenin Yemeginden Ayrildigi Zaman Söyleyecegi Duâ Babi

83-.....Bize Sufyân es-Sevrî, Sevr ibn Yezîd'den; o da Hâlid ibn Ma'dân'dan; o da Ebû Umâme'den söyle tahdîs etti: Peygamber (S) yemegini yiyip sofrasini kaldirdigi sirada su duayi söylerdi:
"el-Hamdu liîlâhi kesîran, tayyiben, mubâreken fîhU gayra mek-fiyyin velâ muveddain velâ mustagnen anhu Rabbenâ(= Çok, temiz, bereketli, kâfî görülmeyen ve terkolunmayan ve kendisinden müstagni olunmayarak yapilan hamd, Rabb'imiz olan Allah'a mahsûstur)" [91].

84- Bize Ebû Âsim, Sevr ibn Yezîd'den; o da Hâlid ibn Ma'-dân'dan; o da Ebû Umâme'den söyle tahdîs etti: Peygamber (S) yemegini yiyip ayrildigi sirada -râvî bir kerresinde "Sofrasi kaldirildigi sirada" demistir- su duayi söylerdi:
"el-Hamdii üllâhVllezî kefânâ ve ervânâ gayra mekfiyyin velâ mekfûrin{ = Kâfî, görülmeyerek ve inkâr edilmeyerek yapilan hamd, bize yetecek derecede ni'metler veren ve bizi suya kandiran Allah'a mahsûstur)"; bir kerresinde de: "el-Hamdu lillâhi Rabbinâ, gayra mekfiyyin velâ tnuveddein, velâ mustagnen Rabbena (= Kâfî görül-meyerek, terkedilmeyerek ve ey Rabb'imiz, mustagnî olunmayarak yapilan hamd, Rabb'imiz olan Allah'a mahsûstur)" seklinde söylemistir [92].

55- (Alçak Gönüllülük Kasdiyle) Hizmetçi Beraberinde Yemek Babi [93]

85-.....Bize Su'be tahdîs etti ki, Muhammed ibn Ziyâd söyle demistir: Ben Ebû Hureyre(R)'den isittim ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Sizden birinize hizmetçisi yemegini getirdigi zaman, eger efendi onu beraberinde oturtup yedirmeyecekse, bari ona bir çignem yâhud iki çignem, bir lokma yâhud iki lokma uzatip versin. Çünkü pisirme sirasinda onun sicakligim (onun terkîb, islâh) ve hazirlanmasini hizmetçi üzerine almistir" [94].

56- Bâb:

"Yemek hususunda hos hâl ve (verdigi ni'metlere karsi Rabb'ine) sükredici olan kimse sevâbda, açliga sabreden oruçlu gibidir".

Bu bâbda Ebû Hureyre'nin Peygamber'den rivayet ettigi hadîs vardir [95].

57- Bir Yemege Da'vet Edilip De Kendisine Baska Biri Takilan Ve: "Bu Yanimdaki Bana Takilip Gelmis Bîr Kisidir" Diyen Kimse Babi

Enes de: Sen (Dîni ve mali hususunda) ittihâm edilmeyen bir müslümânin yanina girdigin zaman, onun yemeginden ye, içeceginden iç, demistir " [96]

86-.....Bize Ebû Mes'ûd el-Ensârî (R) tahdîs edip söyle dedi: Ensâr'dan Ebû Suayb diye künyelenen bir adam ve onun da kasap bir kölesi vardi. Bir gün Peygamber sahâbîleri arasinda iken bu zât geldi de Peygamber'in yüzünden açligini tanidi. Ve hemen o kasap olan kölesine gitti de:
— Bana bes kisiye yetecek yemek yap. Çünkü ben Peygamber'i besin besincisi olarak da'vet ediyorum, dedi.
Bu emir üzerine o köle bir yemekcik yapti. Sonra Ebû Suayb, Peygamber'e gelip O'nu yemege da'vet etti. Bunun üzerine Peygamber ve arkadaslari o zâtin evine giderlerken kendilerine altinci bir adam takildi. Eve vardiklarinda Peygamber (S):
— "Yâ Ebâ Suayb! Bize bir adam takilip gelmistir. Istersen ona içeri girmeye izin verirsin, istersen onu terkedersin" buyurdu.
Ebû Suayb:
— Hayir (onu terketmem), ben ona da izin verdim! Dedi [97].

58- Bâb: Yemek Hazir Oldugu Zaman Sizden Biriniz Yemeginden Acele Kalkmasin (Yemesine Devam Etsin)

87-.....Ibn Sihâb söyle demistir; Bana Ca'fer ibnu Amr ibn Umeyye haber verdi ki, ona da babasi Amr ibnu Umeyye ed-Damrî söyle haber vermistir: Kendisi Rasûlullah'i, elinde pismis koyun küreginden et kesip yerken görmüstür. Bu sirada namaza çagrilmis, Ra-sûlullah da elindeki kürek kemigini ve ondan kesmekte olduga biçagi birakmis, sonra kalkip, yeni bir abdest almaksizin namaz kildirmistir [98].

88-.....Bize Vuheyb, Eyyûb'dan; o da Ebû Kilâbe'den; o da Enes ibn Mâlik(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Yemek ortaya konuldugu ve namaz da ikaamet edildigi zaman, sizler yemege baslayiniz (sonra namaz kiliniz)" buyurmustur " [99].
Ve yine Eyyûb'dan; o da Nâfi'den; o da Ibn Umer'den; o da Peygamber'den bunun benzerini tahdîs etmistir.
Ve Eyyûb'dan; o da Nâfi'den: Ibn Umer'in bir defada namazda imâmin okudugu kiraati isitirken aksam yemegi yedigini rivayet etmislerdir [100].

89-.....Bize Sufyân es-Sevrî, Hisâm ibn Urve'den; o da babasindan; o da Âise'den Peygamber (S)'in: "Yemek hazir olmusken namaz ikaamet edildiginde sizler evvelâ yemege baslayiniz" buyurdugunu tahdîs etmistir.

Vuheyb,-Yahya ibn Saîd, Hisâm'dan: "Aksam yemegi konuldugu zaman" seklinde söylemislerdir.

59- Yüce Allah'in Su Kavli Babi:

"Ey îmân edenler, Peygamber'in evlerine yemege da'vet olunmaksizin, vaktine de bakmaksizin girmeyin. Fakat da 'vet olundugunuz zaman girin. Yemegi yediginiz zaman da hemen dagitin. Söz dinlemek veya sohbet etmek için de izinsiz girmeyin. Çünkü bu, Peygamber'e eza vermekte, O sizden utanmaktadir. Allah ise hakki açiklamaktan çekinmez.*, " (el-Ahzâb: 53) [101].

90-.....Bize Ya'kûb ibn Ibrâhîm tahdîs edip söyle dedi: Bana babam Ibrâhîm ibn Sa'd, Salih ibn Keysân'dan; o da Ibn Sihâb'dan tahdîs etti ki, Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Ben Hicâb emrinin inisini herkesten iyi bilirim. Ubeyy ibn Ka'b bile bunu bana sorar idi. (Bu söyle olmustu:) Rasûlullah (S), Zeyneb bintu Cahs ile evlendigi gün -ki onunla evlenmesi Medine'de olmustu- günes yükseldikten sonra insanlari yemege da'vet etti. Yemekten sonra Rasûlullah oturdu. Da'-vetliler de kalkip gittikten sonra, bâzi kimseler gitmeyip Rasûlullah'-in yaninda oturdular. Nihayet Rasûlullah (S) kalkip yürüdü. Ben de beraberinde yürüdüm. Âise'nin oda kapisina kadar ulasti. Sonra bu oturan kimselerin çikip gittiklerini sanarak geri döndü. Ben de berâberinde döndüm. Geldigimizde bu misafirlerin hâlâ yerlerinde oturduklarini gördük. Rasûlullah ikinci defa geri döndü. Ben de beraberinde döndüm. Yine Âise'nin odasinin kapisi önüne eristi. Sonra onlarin çikip gittiklerini sanarak geri döndü. Ben de beraberinde döndüm. Bu sefer onlarin kalkip gittiklerini gördük. Bunun üzerine Rasûlullah benimle kendi arasina bir perde gerdi. Bu sirada Hicâb emri indirildi [102].

---

[1] Et'ime, Taâm'm cem'idir. Taam, yenilecek seylere denilir. Bu kitâbda yenilecek seylerin nevi'lerine, yeme ve içmenin âdabina ve bunlara benzer birtakim hükümlerle ilgili hadîsler getirilmistir.

[2] Buhârî "Et'ime" unvanini îzâh için bu üç âyeti zikretmistir. Bunlardan birincisi yenilecek rizkin halâl kazanç olmasi, yiyeceklerin hepsi Allah'in lütuf ve inayeti eseri oldugundan bunlarin karsiliginda Allah'a kulluk etmis olmak için ona sükretmeyi, ikincisi halâl kazançlardan ve yer zenginliklerinden yedigimiz gibi, hakk yolunda, yânî Allah'in kelimesini en yüksek kilma yolunda ve cemiyetin düskün siniflarinin yasama seviyelerini yükseltmek yolunda harcamalar yapmk geregini; üçüncüsü bütün rasûllerin de ümmetler gibi halâl riziklardan yemeleri ve iyi ameller yapmakla emrolunduklari bildirilmistir. Yânî her peygambere zamaninda böyle hitâb edilmis ve en sonra hepsinin mazhariyetini cami' olmak haysiyetiyle bu hitâb, bilhassa Hâtemu'l-Enbiyâ'ya yöneltilmistir.

[3] Basliga uygunlugu açiktir. Bunun bâzi rivayetleri Cihâd ve Nikâh'ta da geçmistir. "Fukku'î-ânîye": Esirleri, köleleri esîrlIk ve kölelikten kurtarin demektir, iyi düsünülünce zelîl olan, düskün olan, alçalan herkes ve haklan diger müslü-mânlar üzerine vâcib olan zarara ugramis kimseler de açik ve kinaye olarak bu kisimlarda dâhil olduklari anlasilir (Kastallânî).

[4] Basliga uygunlugu "Benim için büyük bir kap süt emretti, ben de ondan içtim" sözlerinden alinir. Ebû Nuaym'in e!-Hilye'sinûe "Hâlbuki maksadim okumak degildi, karnimi doyurmakti, Umer bunu anlamamisti" ziyâdesi vardir.
Bu hadîste isteme ve .haya etmege ta'rîz, kisinin kendisine isabet eden açligi zikretmesi, açlik sirasinda doymanin mübâhhgi, selefin gida azligina karsi sabri ve dünyâdan az bir seye rizâlari, kisinin mü'min kardesinde bir hacet hissettigi zaman bunu ondan sormadan hilesini setretmek, sahâbîlerden biri Kur'ân sahi binden okumak istedigi zaman onu evine götürüp yaninda bulunanla doyurmak âdetleri oldugu hükümleri vardir, Allah en bilendir (Aynî).

[5] Hadîsin basliga delîlligi meydandadir, gelecek hadîsler de ayni konudadir.

[6] Enes'In bu hadîsi Zeyneb bintu Cahs'in dügün asi kissasinda, Nikâh'ta geline hediye bâbi'nda rivayet edilen hadîsin bir parçasidir. Bu ta'lîki, Müslim ve Ebû Nuaym senedli olarak getirmislerdir.

[7] Bu da ayni hadîsin baska yoldan gelen bir rivayetidir, basliga uygunlugu gizli degildir.

[8] Bu hadîslerde en vecîzbir ifâde ile ögretilen yemek âdabi, hiçbir zaman eskimeyecek olan en yüksek medeniyet edeblerindendir. Bu hadîslerin râvîsi Umer, Ebû Seleme'nin ogludur. Annesi de Peygamber'in kadinlarindan olan Ümmü Sele-me'dir. Bu kan-koca Habesistan'a hicret etmislerdi. Umer orada dünyâya gelmistir. Ebû Seleme Habesistan'da vefat edince, bu ana-ogul Medine'ye geldiklerinde Rasûlullah, Ümmü Seleme'yi nikâhla alip kendi kadinlari arasina katmakla taltîf etmistir. Bu suretle Umer, Peygamber'in ogullugu serefini kazandi ve Peygamber'in terbiyesi altinda büyüdü. îbn Abdilberr'in beyânina göre, Peygamber'in vefatinda dokuz yasinda idi.

Hicretten iki sene önce dogduguna dâir de rivayet vardir.

[9] Basliga uygunlugu açiktir. Bunun daha tafsîlli bir rivayeti Buyu' Kitâbi'nda geçmisti. Parantez içindeki kisim o rivayetten alinmadir. Dâvûdî hadîsteki yemek hakkinda: "Bu bir çorba idi. Içinde kabak ve dogranmis kuru et parçalari vardi" suretindeki tafsîle göre, bu yemek arpa ekmegi ile çorbadan yapilmis bir tirid idi, demistir. Bu yemekten Rasûlullah'in yiyecegi mikdâri bir kap içinde önüne konuldugu için, Rasûlullah kabin her tarafindan yemekte bir sakinca görmemistir. Böyle olunca yukanki "Önünden ye!" emirlerine aykirilik yoktur.

[10] Basliga uygunlugu meydandadir. Bunun bir rivayeti Abdest Alma Kitâbi'nda, "Abdest almada yikanmada sagdan baslama bâbi"nda geçti. Peygamber'in sagdan basladigi isler giyinmek, mescide girmek, zînetlenmek, basini tiras etmek gibi kerîm fiillerden olan hususlardir. Sümkürmek, halâya girmek, istincâ gibi islerde ise soldan baslardi.

[11] Hadîsin basliga uygunlugu açiktir. Bunun bir rivayeti Nübüvvet Alâmetleri'-nde, daha kisa bir rivayeti Namaz Kitâbi'nda geçmisti. Müslim de bunun dokuz kadar yoldan gelen rivayetlerini Esribe Kitâbi'nda getirmistir. Müslim Ter., V, 268-274-{142 "2040").

[12] Basliga uygunlugu "Biz hepimiz bu iki kaptan yedik ve doyduk" sözündedir. Bunun bir rivayeti Buyû'da "Müsriklerle alisveris bâbi"nda geçmisti.

[13] el-Esvedeyn, siyah ma'nâsina olan el-Esved'in tesniye sîgasidir ve "îki siyah" demektir ki, hurma ile sudur. Bu iki ni'metten siyah olan yalniz hurma olmakla beraber, edebî bir san'at olan taglîb yoluyla hurma ile suyun ikisine "Esvedeyn ", denilmistir. Taglîb san'ati, herkesçe bilinen iki seyden birisini öbürüsüne üstün kilarak zikretmektir ve Arabça'da pek yaygindir. Ana ile babaya "Ebeveyn", Günes'le Ay'a "Kamereyn", Ebû Bekr'le Umer'e "Umereyn"denilir. Arab'in yemek içmek hususunda en mühim yasama sebebi hurma ile su oldugundan, bu iki ni'met hadîste taglîb yoluyla zikredilmistir.

[14] Yânî burada zikredilen kimselerin evlerinden, sahihleri hazir olmasa da, fakat herhalde rizâlari ve haberleri bulunmak sartiyle yemekte be'is yoktur (Celâleyn) Bu âyetin yemek konusuyla ilgisi çok açiktir.

[15] Hadîsin basliga uygunlugu, kör ile gören, hasta ile sahîh arasini ayirmaksizin hepsinin sevîk bulamaci üzerinde toplanip ondan yemeleridir. Sevîk, kavud denilen, kavrulup un hâline getirilmis bugday ve arpa oldugu için, ates degmis yiyeceklerdendir. Iste bundan dolayi abdest tazelemek lâzim gelmemis, namazdan evvel agiz çalkalamasi ise disler arasinda kalan parçalan gidermek içindir.

Bu hadîsin birer rivayeti Vudû' ve Hayber Gazvesi evvelinde geçmisti.

[16] Buhârî bu basligi ve hadîsleri, bunlarin caiz oldugunu isbât için getirmistir.

[17] Peygamber'in bunu yememesi, caiz olmadigindan degil, tevâzu'u, alçak gönüllülügünden ve örnek davranismdandir.

es-Semt: Sîn'in fethi ve mîm'in sükûnuyle bogazlanmis oglagi ve kuzuyu kebâb yapmak için kaynamis suda haslayip tüyünü yolmak ma'nâsina birinci ve ikinci bâblardan masdardir... el-Mesmût ve es-Semît, kaynar suda haslanmak suretiyle tüyü yolunmus kebâb yapilacak oglaga ve kuzuya denir... (Kaa-mûs Ter.)

es-Sukkurruce: Cem'i Sekâric. Küçük tabak, üzerinde yemek yenilen küçük yemek tahtasi, yemek teknesi...

es-Sufra: Sîn'in ötresiyle yolcunun beraberinde tasidigi yol yemegine denir. Sufraîu '1-Cild bundan alinmistir, yânî yiyecek sardiklari bilinen degirmi deriye Sufra denmesi hâliyet ve mahalliyet alâkasiyle bundan alinmistir. Yolcularin yiyecek sarip götürdükleri ve yiyecegin altina yaydiklari mesinden yaygidir... Lisânimizda sâd ile "Sofra" ta'bîr olunur... (Kaamûs Ter.)

Ibn Battal söyle dedi: Yufka ekmegi yemek caizdir, mubahtir. Peygamber bunu ancak dünyâdan zühd, ni'metlere bogulmayi terk; Allah yanindakileri tercih olarak terketmistir. Masa üzerinde, yemek tahtasi üzerinde yemek de böyledir, yânî caizdir... (Aynî).

Bunlari yemek ve bu seyler üzerinde yemek caiz olmasaydi, Enes'in evinde yenilmez ve kullanilmazdi.

[18] Basliga uygunlugu, Peygamber'in Hayber dönüsü yolculugunda Safiyye ile evlenmesi münâsebetiyle verilen dügün ziyafetinde sâdece hadîste zikredilen sey-lerin yenilmis olmasidir. Bunun daha tafsîlli bir rivayeti Magâzî'de Hayber fethi bâbi'nda geçti.

[19] Hadîsin basliga uygunlugu "... Digerine de Rasûlullah'iti sofrasini bagladim" sözlerindedir. Esmâ'nin bu nitâkini ikiye bölüp, söyledigi islerde kullanmasi, Peygamber'le Ebû Bekr'in hicret yolculuguna çikarlarken yaptigi hazirliklar cüm-lesindendir. Esma bu nitâki sebebiyle "Zâtu'n-NItâkayn" seref lakabiyle anilmistir.

Hadîsin sonunda Abdullah ibnu'z-Zubeyr'in temessül edip söyledigi misra, Ebû Zueyb ez-Zuhelî'nin otuz beyitten fazla tutan bir kasidesinden alinmistir. Bas tarafi söyledir:

Hel'd-dehru illâ îeyîetun ve nehâruhâ
Ve illâ tulû'u's-semsi summe giyâriihâ
Eba'l-kalbu Illâ Umme Amrin Fe-usbahat
Tuharriku nâri bi's-sekâti ve nâruhâ...
Ve ayyarahâ'l-vâsûne ennî uhibhuhâ
Tilke sekâtun zâhirun anke âruhâ...
(- Dehr bir gece ve gündüzünden ibarettir.
Ve ancak günesin dogmasi, sonra da degisiklik olmasidir.
Kalb Ümmü Amr'dan baskasini kabul etmedi de onun atesi
Sekaavet (güçlük, sikinti) ile atesimi tahrik eder oldu.
Jurnal ediciler (yalan süsleyiciler), onu, benim kendisini seviyor olmamla ayipladilar.
Iste bu, ârî, senden görünen bir bedbahtliktir.)

Bu misra ile Îbnu'z-Zubeyr: "Bu sözde be's ve ayip yoktur" demis olmaktadir... (Ibn Hacer, Aynî).

[20] Basliga uygunlugu "Sofrasi üzerinde bunlar yenildi" sözünden alinabilir. Mü-fessirler el-Mâide: 114'de zikri geçen "Mâide"'nm, kirmizi deriden bir sofra ol dugunu söylemislerdir... Tafsilât için Hakk Dîni, II, 1844-1849'dan okunabilir. Bu hadîsin bir rivayeti Hibe'de de geçmisti.

[21] es-Sevîk, Emîr vezninde kavud ta'bîr olunan nesneye denir. Unu yâhud hububati kavurduktan sonra nefh ve rîhini azaltmak için birkaç defa sicak su ile, daha sonra soguk su ile yikarlar. Bedevîlerin ekseriya yol aziklaridir. Dagarciga basip yolda bununla gidâlanirlar. Meyvelerin sevîki, kurutmadan sonra kavurup ögütmekle olur.. (Âsim Efendi).

Bu hadîsin simdiye kadar uzun ve kisa olarak birçok rivayetleri geçmistir. Onlardan hatirlanacagi üzere, bu vak'a Hayber dönüsünde olmustur ki, orada Peygamber, Safiyye bintu Huyey ile evlenmis, dügün asi ziyafeti de ancak hurma, "Ekit" denilen kuru yogurt, yag ve sevîkten ibaret sâde bir yemek olmustu.

[22] Basliga uygunlugu "Rasûlullah'a bir yiyecek takdîm edilip de ondan kendisine bahsedilmemesi ve yemegin isminin kendisine söylenmemesi hemen hemen vâki'

olmazdi" sözündedir.
Müslim bu hadîsin birçok (onalti kadar) yoldan gelen rivayetlerini çok güzel bir siralayisla Sahîh'inin Zebâih Kitâbi'nda tesbît etmistir: Müslim Ter., VI, 156-164 "1946"...
[23]
Bu hadîs en vecîz, fakat ma'nâsi ve fâideleri pekçok bir hayât düstûrunu ifâde etmektedir. Az yemek, bu gün ittifakla bütün tib otoritelerinin bildirdikleri gibi saglikli yasamanin basta gelen sebeblerindendir. Böylece hem saglik iyi korunmus olur, hem de yemek israfi önlenip, cemiyetin ve insanligin aç siniflarina gida te'mîni mümkin olur.
[24]
Bu da ayni düstûru daha tafsîlli olarak bildiren ayri yoldan gelmis bir rivayettir. Bu ve bundan sonra gelecek hadîsin ma'nâsinm ne oldugu hususunda birkaç görüs verilmistir. Bunlar içinde en isabetli sayilani, mü'minln hirstan feragati, kâfirin ve münâfikm da doyînak bilmeyen hirs için bir mesel ve en belîg bir örnek olarak söylenmis olmasi görüsüdür.
[25]
Bu hadîsin ve müteâkib hadîslerin basliga uygunluklari açiktir. Bunlarda mü'-minin zâhidlik ve azla yetinmeye düskünlügü, kâfirin ise olanca hirsiyle sanki yedi mi'deyi doldururcasina çok yemege düskünlügü ifâde edilmistir. Yânî mü'min hâli yemek konusunda böyle olmalidir!...
[26]
Hattâbî söyle dedi: Âmme bu "Mutteki" sözünü "Iki yanindan biri üzerine meyledici" zannetti. Hâlbuki ma'nâ böyle degildir. Burada "Mutteki", "Altinda oturdugu sey üzerine tam oturup dayanan" ma'nâsmadir. Oturdugu silte üzerine dümdüz oturan herkes mutteki'dir. Yânî ben yedigim zaman, çok yiyenlerin fiilî gibi dösekler üzerine kuvvetle oturmam, lâkin ben az yemek yerim, bunun için oturusum yemekte yerlesmeyip acele kalkici tarzdadir (Aynî).
el-MuttekV: Ittikâ'dan ismi faildir, bir nesneye söykünüp dayanan kimseye denir. Peygamber'in "Bana gelince, ben muttekien yemem " kavlinden mu-râd, avam talebenin zannettigi gibi bir yani üzerine meyi ma'nâsi degildir. en-Nihâye sahibi ve Râgib'in tahkiki üzere isbu ittikâ ve tevekku' maddeleri, "Vikâ" maddesindendir ki, kirbanin agzi bagina denir. Bir nesneye söykünüp dayanmak gûyâ ki onunla baglanmak gibi olur. Hâsili hadîsin mantûku budur ki, ben taam ettigim vakitte oburlarin oturusu gibi üzerinde oturdugum dösek ve kilime geregi gibi çöküp dayanarak, kuvvetle bagdas kurar sekilde oturmam demektir. Rasûlullah sofraya oturdugunda hemen bir iki lokma yiyip kalkacak vaziyette çömelip hafifçe otururdu. Hadîsin mefhûmu asin istihâ ile tika basa yemekten nehyi tazammun eder.. (Kaamûs Ter., I, 121).
Âsim Efendi'nin bu îzâhina göre, Peygamber: "Ben yemek yedigim vakit üzerinde bulundugum dösege, silteye bagdas kurup geregi gibi çökerek yerime bagli bir hâlde oturmam" demis oluyor. Hadîste açikça nehy bulunmadigi için Buhârî böyle yemenin hükmünü zikretmemistir. Tirmizî bu hadîsin basliginda" açikça kerâhati bildirmistir.
[27]
Bu da Ebû Cuhayfe hadîsinin baska yoldan bir rivayetidir.
[28]
Buhârî kizartilip kebâb yapilmis et yemenin cevazini bildirmek için Ibrâhîm Pey-gamber'in genç ve güzel konuklar suretinde gelen meleklere bizzat hizmet edip, onlara kizartilmis bir buzagi ikram etmesi kissasini zikretti.
[29]
Basliga uygunlugu "Kebâb yapilmis keler" sözünden alinir. Hadîsin bir rivâye-tI üç bâb önce de geçmis ve orada bâzi bilgiler verilmisti...
Ibn Battal söyle demistir: Hadîs baslik yapilan ibareye apaçik uygundur ki baslik kebâb yemenin cevazidir. Çünkü Peygamber (S) ondan yemek için elini uzatmistir. Eger o Peygamber'in tiksinmedigi baska bir et olsaydi, onu yiyecekti (Aynî).
[30]
Bu basliktaki yemekler hakkinda su ta'rîfler verilmistir:
"(= el-Hazîretu)": Sefine vezninde yagli çorbaya denir ve Hazire, un ufak kiyilmis et ile olan bulamaç asma denir. Ve eger et olmazsa "(= Asîde)" denir. Bir kavle göre et suyuna irice un islagini karistirmakla olan çorbaya denir...
" (= el-Harîretu)": Berîre vezninde un ve süt ile yâhud çervis ya-giyle pisirdikleri bulamaç asma denir...
"(= en-Nuhâletu)": Sumâme vezninde ögürtlenip ihtiyar olunan guzîdeye ve elekten geçen una denir... (Kaamûs Ter.).
[31]
Itbân, Hazredi ve Salim kolundandir. Bu hadîsten anlasilacagi üzere Salim ogullarina imamlik ederdi. Yaslanmis oldugu hâlde Muâviye'nin günlerine kadar ömür sürmüstür. Ibn Sa'd'in beyânina göre, Peygamber, hicretin baslarinda kendisini Umer ibnu'l-Hattâb ile kardes yapmistir. Ibn Hisâm'in es-Sîre'sindeki rivayet de böyledir.
[32]
Basliga uygunlugu "Biz Peygamber'i kendisi için pisirdigimiz bîr hazîre çorbasini yemesi için alikoyduk" sözlerindendir.
Bu hadîsin bir rivayeti Namaz Kitabi, "Evlerdeki mescidler bâbi"nda geçmisti. Buhârî bu hadîsi uzun ve kisa metinlerle Sahîh'inin ondan fazla yerinde getirmistir.
Hadîste adi anilan Mâlik Ibnu'd-Duhsun, haklarinda "Dilediginizi isleyin, ben size magfiret etmisimdir" kudsî hadîsi gelmis olan Bedir ehlindendir. Ibnu Abdilberr: Mâlik hakkindaki nifak dedikodusu sahîh bir asla dayanmaz. Islâm'in güzelligine delâlet eden bunca güzel nakiller bu türlü ithama mâni'dir, dedikten sonra, hasen bir senedle Ebû Hureyre'den Rasûlullah'in, Mâlik aleyhinde söz söyleyen kimseye "Eleyse kad sehide Bedren = Bedir'de hazir bulunmus degil midir?" buyurdugunu rivayet ediyor...
[33]
Basliktaki bu iki muallak hadîsin birincisi "Yufka ekmegi bâbi"nda senedli olarak, ikincisi de yine ayni yerde muallak olarak geçmisti. Orada açiklandigi gibi Ekit, yagi alinmis ve kurutulmus koyun, keçi yogurdudur ki, Türkçe'de "Kes" ta'bîr olunur. Ayran pisirilip süzüldükten sonra kurutulur ve bununla yemek yapilir. Senin, hayvanin sütünden ve yogurdundan çikarilan tereyagidir. Hubû-bât ve bitkilerden çikarilan yaga Dühn denir.
Hays, Leys vezninde katip karistirmak ma'nâsma ikinci bâbdan masdar-dir. Ve Hays, Arablar arasinda bir taam Ismidir ki, çekirdegi çikartilmis hurmayi safî yag ve kes ta'bîr olunan yogurt kurusuna geregi gibi katip karistirma ve bazen içine sevîk dahî ilâve ile tertîb ederler. Ve Hays, bu taami edinmek ma'nâsma masdar da olur (Kaamûs Ter.).
[34]
Basliga uygunlugu "Ekit" sözündedir. Bunun bir rivayeti Hibe'de, "Hediyenin kabulü bâbi"nda geçmisti.
[35]
es-Silk, Pâzî ta'bîr olunan nebata denir... "Silku'l-berr" ve "St/ku'l-tnâ" diye iki nevî' nebatlardir. Müfredat 'ta Silki berrîve Silki cebeli hammâzdan bir kisim ve Silku'l-md' su pazisi dedikleri nebat olmak üzere mersûmdur... (Kaamûs Ter.)
Hadîsin basliga uygunlugu açiktir. Bunun bir rivayeti Cumua Kitâbi'nda geçmisti.
[36]
en-Nehs: BIr nesneyi dislerin uçlariyle isirip koparmak ma'nâsmadir.
el-Intisâl: Bu da çömlekten eti el ile çekip çikarmak ma'nâsmadir. Hadîsin basliga delîlligi açiktir. Bunun da bir rivayeti Vudu'da geçmisti.
[37]
Buhârî bu hadîsi Hacc Kitâbi'nda dört bâbda, burada da iki yerde getirmistir. et-Taarruk: Tefa'ûl vezninde, kemikte olan etin cümlesini kemirip yemek rria'nâsinadir...
[38]
Basliga uygunlugu "Ben kendisine yanimda sakladigim kolu uzatip verdim..." sözlerindedir.
[39]
Hadîs, Peygamber'in et yerken, eti biçakla kesip yedigi hususunda kesin bir de lîldir. Bu, ayni zamanda yemekte biçak, çatal, kasik ve benzeri âletlerin kulla-nilmalarinin bir medeniyet geregi oldugunu da isbât eder.
[40]
Bu hadîs de Peygamber'in hiçbir yemegi asla ayiplamadigi hususunda apaçik bir delildir. Bu yemek ayiplamama, içtimaî edeblerden çok mühim bir medeniyet düstûrudur. Çünkü taam, yânî yiyecek sey bir ni'mettir, ni'mete ayiplama degil sükretmek gerekir...

[41] Basliga uygunlugu "Biz arpayi üflerdik" sözündedir.

[42] Hadîsin basliga uygunlugu, içinde Peygamber'in ve sahâbîlerinIn vakitlerinin çogunda hurma yemekte olduklari ve bundan da az bir seyle yetinmekte bulunduklarim bildirme olmasi bakimindandir.

[43] Basliga uygunlugu bundan önceki hadîsin uygunlugu gibidir.

Bunun bir rivayeti Sa'd ibn Ebî Vakkaas'in menkabeleri bâbi'nda geçti.

Bu Esed ogullan, Rasûlullah'in vefatindan sonra dînden çikmislar, o sirada peygamberlik iddia eden Tuleyha ibn Huveylid el-Esedî'ye tâbi' olmuslardi. Ebû Bekr zamaninda Hâlid ibn Velîd kumandasinda gönderilen ordu Ile tenkîl edilmisler, geri kalanlari da Islâm'a dönmüslerdi. Kûfe'de oturan bu kabile reisleri Küfe Vâlîsi bulunan Sa'd ibn Ebî Vakkaas'tan Umer'e sikâyet ederek azl edilmesine sebeb olmuslardi. Sa'd metindeki sözleri bu hâdise üzerine söylemistir.

[44] Bunun bir rivayeti bundan evvelki bâbda geçti.

[45] Basliga uygunlugu, Ebû Hureyre'nin o zaman Peygamber ile sahâbîlerinin dar bir yasayis içinde oluslarini düsünmesi ve bundan dolayi kizartilmis koyundan yemeyi terketmesi yönündendir. Bu, da'vete Icabeti terk degildir. Çünkü o dügün asmdadir, her yemekte degil (Aynî).

[46] Bunun bir rivayeti "Inceltilmis yufka ekmegi bâbi"nda geçmis ve orada bâzi açiklamalar verilmisti.

[47] Buhârî bu hadîslerle Peygamber'in ve sahâbîlerinin yasayislarindaki feragatlerini ve dünyâ zevklerinden uzak, en sâde bir yasayis sürdüklerini delîllendirmek istemistir

[48] Telbîn ve Telbîne: Un, süt ve balin karistirilmasiyle pisirilen bulamaçtir. Süt gibi beyaz oldugu için bu adla anilmistir. Bunun bir rivayeti Tibb'da da gelecektir.

[49] Serîd, Tehzîb'de ve Misbâh'tz ekmegi dograyip, et suyunda islatmak ile tefsîr edilmistir... (Kaamûs Ter.). Basliga uygunlugu açiktir. Bunun bir rivayeti Peygamberler Kitâbi'nda da geçmisti.

[50] Basliga uygunlugu "Içinde serîd bulunan" sözündedIr.

[51] Bu hadîslerin birer rivayeti yakinda Yufka ekmegi bâbi'nda geçmisti.

[52] Selef, yânî sahâbî ve tabiîler hazarda evlerinde ileride azik yapmak için, seferlerinde de yolculuklari müddetinde azik edinmeleri maksadiyle et ve diger yiyecek maddelerini biriktirirlerdi.

Âise ile baba bir kizkardesi Esmâ'nin bu ifâdeleri Peygamber ve sahâbîle-rinin göçmelerini anlatan uzun hicret hadîsi içinde geçmektedir.

[53] Basliga uygunlugu "Biz davar bacaklarini kaldirirdik da onbes gün sonra yerdik" sözünden alinir. Buhârî bunun bir rivayetini Eymân ve'-n-Nuzur'da getirmistir..

[54] Hadîs, yolcularin seferleri esnasinda gidâlanmak için azik edinmelerinin cevazina delâlet etmistir. Bunun bâzi rivayetleri Cihâd'da ve Udhiyeler'de de geçmistir.

Bir defasinda nehyin sebebi, halkin geçim hususunda zorluk çekmekte bulunmasidir. O açlik ve zaruret hâlinin geçmesi üzerine artik kurbân etlerini kendilerinin yemeleri, fakirlere vermeleri, bir kismini da azik edinmeleri emredilmistir. Nitekim Câbir, Hacc Kitâbi'ndaki rivayetinde söyle demistir: Biz Minâ'da kaldigimiz üç günden fazla bir zaman kurbân develerimizin etlerinden yemezdik. Sonra Peygamber (S) bizlere ruhsat verdi de: "Kurbân etlerinizi yiyiniz ve (kavurup) azik yapiniz" buyurdu. Biz de yedik ve azik edindik.

[55] Basliga uygunlugu "Hays yemegi yaptirdi" sözündedir.

Bu hadîsin bâzi rivayetleri Buyu', "Rahmi temizlemeden önce insan câriye ile yolculuk eder mi bâbi"nda; Cihâd'da, Magâzî'de geçmisti.

Hays (daha önce de geçtigi üzere) Arablar arasinda bir yemek ismidir ki, çekirdegi çikarilmis hurmayi sâde yag ve kes ta'bîr olunan yogurt kurusuna geregi gibi katip karistirarak ve bazen de içine sevîk dahî ilâve ile tertîb ederler ve Hays,bn yemegi yapmak ma'nâsina masdar da olur (Âsim Ef.)

[56] Bu, Yüce Allah'in su kavlindeki gibidir: "... Altim ve gümüsü yigip^ biriktirip de onlari Allah yolunda harcamayanlar; iste onlara pek acikli bir azabi mustu-la... " (et, Tevbe:34-35). Gümüsün hükmü bilinince, bundan evlâ tarikiyle altinin hükmü de bilinmek lâzim gelir... Bu hadîs harîr, dîbâc kullanmanin, altin ve gümüs kaplardan yiyip içmenin haram kilinmasina delâlet eder. Bu kadîm müc-tehidlerden çogu yaninda haram kilma nehyidir. Bu, dört imâmin da görüsüdür..

Buhârî bunun bâzi rivayetlerini Esribe, Libâs Kitâblari'nda da getirecektir (Aynî).

[57] Bunun bir rivayeti Kur'ân'm Faziletleri Kitâbi'nda geçti. Bunun burada zikrin den murâd, Feîhu 'l-Bârî'de ve digerlerinde dedigi gibi içinde taam sözünün tekraridir. Taam, yemek ma'nâsina da kullanilir (Kastallânî).

[58] Peygamber bu hadîsinde Âise'nin fadhni sendin fadhna benzetti. Çünkü serîd, yânî tirîd o zaman onlarin yemeklerinin en fazîletlisidir. Bu hadîsin bir rivayeti yakinda Serîd bâbi'nda geçmisti. Bundan maksad gizli degildir.

[59] Hattâbî; hadîste sefer esnasinda yerine getirilemeyen cumua ve cemâat namazlarim, aile ve hisimlar için vâcib olan haklan yerine getirmeye ragbetlendirme vardir, demistir. Bunun birer rivayeti Hacc'da ve Cihâd'da da geçmisti (Kastallânî).

[60] Hadîsten garaz "Evin katiklarindan bir katik" sözü oldugu açiktir. Bunda evde baska katiklarin varligiyle beraber Peygamber'in istemesi oldugu için, etin diger katiklardan öne geçirilmesi hükmü vardir. Ibn Mâce'nin merfûan rivayet ettigi Berîre hadîsinde "Dünyâ ve âhirette katiklarin seyyidI ettir" buyurulmus-tur. Bunu Buhârî yirmiden fazla yerde zikretmistir. Lâkin burada hadîsi mür-sel gibi sevketmistir. Fethu'I-Bârî'de dedigi gibi Buhârî Nikâh ve Talâk Ki-tâblari'nda Mâlik yolundan; o da Rabîa'dan; o da el-Kaasim'dan; o da Âise'-den senediyle, mevsûl olarak getirmis olmasina dayanmistir. Burada hadîsi diger bâbda getirdigi hey'etlerden bir hey'ette getirmekten çekinme âdeti üzere yürümüstür. Nazari ne kadar ince, fikri ne kadar genistir! Allah ona rahmet eylesin! (Kastallânî).

[61] Halvâ, içine tatli katilmis herseydir. Bal da bellidir.

[62] Basliga uygunlugu "Uhke" (yânî kirbadan küçük tulum) sözünden alinir. Çünkü çok kerre bunda bal olurdu. Nitekim bu hadîsin bâzi rivayetlerinde bunun bal tulumu oldugu açikça söylenmistir. Bu hadîsin bir rivayeti Ca'fer ibn Ebî Tâlib'in menkabeleri bâbi'nda geçmisti.

[63] Bu hadîsin bâzi rivayetleri Buyû'da, "Terzinin zikri bâbi"nda, Et'ime'de, "Yemek tabaginin içinde kabak arastiran kimse bâbi"nda geçmisti.

[64] Basliga uygunlugu "Ben Rasûlullah'i besin besincisi olarak da'vet edecegim" sözündedir. Bu mesakkatli bir isi üzerine almadir. Çünkü o muayyen bir sayiyi yedirmeyi kendine lâzim kilmistir.

Bunun bir rivayeti Buyû'da, "Lahhâm ve cezzâr hakkinda denilen seyler bâbi"nda geçmisti. Da'vet yerine dâ'vetsiz gitmek haramdir. Ancak da'vet sahibi ile tûfeylî giden kimse arasinda dostluk bulunmasi ve ziyafet sahibinin razi ve memnun olacagi bilinirse caiz olur.

[65] Bu kisim Sahîh'in ancak Ebû Zerr'in el-Müstemlî'den gelen nüshasinda sabittir. Muhammed ibn Yûsuf, Buhârî'nin seyhi olan el-Feryâbî'dir. Muhammed ibn Ismâîl ise Buhârî'nin kendisidir. Seyhi bu sözü bizzat Buhârî'nin kendisinden rivayet etmistir. Buhârî de bunu, Peygamber'in da'vet edenden tûfeylî kimse için izin istemesinden istinbât eylemistir. Bu da sudur: Da'vet edilenlerin da'vet edildikleri taamda tasarruf haklari vardir, da'vet edilmeyen böyle degildir. Bunu iyi anla! Çünkü bu ince bir mes'eledir (Aynî).

[66] Basliga uygunlugu, ev sahibinin yemek kabim Peygamber'in önüne koyunca ve Peygamber'in de yemege baslayip ondaki kabaklan arastirmakla mesgul olunca, ev sahibinin Peygamber'le yemek yemeyip kendi isine dönmesi bakimindandir (Aynî).

[67] Basliga uygunlugu "içinde kabak ve kurutulmus et bulunan çorba takdîm etti" sözündedIr. Hadîs daha önce de birkaç yerde geçti. Buhârî bu babi, çorbanin diger sicak yemekler üstündeki fadlina isaret için koymustur. Bundan dolayi selef, suyu çogaltilmis yemekleri, yânî çorbalari yerlerdi... (Aynî).

[68] el-Kadîd; dilim dilim dilinip güneste kurutulan, bir kavle göre uzun uzun dili-nip kurutulan ete denir, lisânimizda pastirma ta'bîr olunur.. (Kaamûs ter.). Buhârî bu babi, kurutulmus etin, Peygamber'in ve selefin yemeginden oldugunu isaret için koymustur.

[69] Bu "Selefin yiyecek maddelerini biriktirmeleri bâbi"nda geçmis olan Âise hadîsinden bir kisaltmadir.

[70] Her ne kadar uzatanin, önündeki yemekte bir hakki varsa da, lâkin onun baska sofradaki kimseye bu yemekten verme hakki yoktur. Çünkü öteki masadaki kimsenin bu yemekte ortakligi yoktur. Ancak ziyafet verenin rizâsi bilinirse bu caiz olur.

[71] Bunun bir rivayeti biraz önceki "Çorba bâbi"nda da geçti.

[72] Peygamber'in hurmayi hiyar ile beraber yemesinin sebebi, hurma hararet verdiginden tab'an soguk olan hiyarla hurmanin hararetini gidermektir, denilmistir.

[73] Hadîslerdeki rakam farkliligi, bu taksimin ayri ayri zamanlarda olduguna delâlet etmektedir.

[74] Hurma meyvesinde alti mertebe vardir: Evvelâ Talh, sonra Hulâl, Belah, Ru-tab ve Temr'dir. Belah, hurmanin Büsr ile Hulâl hâlleri arasinda olan alaca hurma koruguna denir ki, yesil ve henüz sararip tatlilasmis olur. Kokusunun letafeti için kokulara katarlar. Hulâl ve Hulâle, hâ'Iarm ötresiyle sahlar araliklarinda olan meyveye ve koruklar araliginda olan olmus hurmaya denir {Kaamûs Ter., I, 859, III, 1279). Buradaki âyet, Meryem îsâ'ya gebe oldugu zaman Allah tarafindan kendisine yapilan hitâbdir. Bunun için bâzilari gebe kadinlarin hurma yemelerinin müstehâb oldugunu söylemislerdir.

[75] Bunun senedli bir rivayeti yakinda "Doyuncaya kadar hurma yiyen kimse bâbi"nda geçmisti. Âise, Peygamber ailesinin yasadigi zühdî hayâti bildiriyor ve Peygamber'in vefatindan evvel bol hurma ve suya kavustuklarini anlatmis oluyor. Bu hurma bollugu, Hayber'in fethi üzerine müyesser olmustu.

[76] Basligin birinci fikrasina uygunlugu, üç yerinde "Rutab" zikrinin geçmesidir. Peygamber'in bu müjde üzerine Allah'in hakk rasûlü olduguna sehâdet etmesi, bunun herkesin gözü önünde cereyan etmis âdet hilafi bir vak'a olmasi ve Peygamber'in rasûllük delillerinden açik bir mu'cize bulunmasi sebebiyledir.

[77] Buhârî, burada geçen "Aris " kelimesinin tefsirini, Kur'ân'da geçen sekillerinin tefsirleriyle beraber vermektedir

[78] el-Cummâr, Rummân vezninde hurma göbegi ve hurma beyni dedikleri nesnedir, hurma agaçlarinin tepelerinde olur, ak ve lezzetli ve tadi süte yakindir, "Sahmun'n-Nahl" dahî derler (Kaamûs Ter.).

Bunun bâzi rivayetleri î]im Kitâbi'nda da geçmisti.

[79] Buhârî bu "Açve" hurmasinin diger hurma nevi'lerine üstünlügünü beyân ve bunun yenilmesini tesvik etmek istemistir. Bu aeve, Medîne hurmalarinin nefîs bir nev'idir, rengi siyaha meyillidir. Âsim Efendi buna Türkçe'de "Balçik hurma" dendigini bildiriyor. Bu hurmanin zehirden ve sihirden masuniyet te'mîn etmesi Peygamber'in bu hurma hakkinda duâ etmesinden dolayi teberrükü cihetinden-dir, yoksa tabîati ve hilkati yönünden degildir. Bu masuniyetin Medîne hurmasina tahsîsi ve sayisinin yedi olmasi sebebi ve hakikati Peygamber'ce ma'lûm islerdendir, bizce hikmeti bilinen islerden degildir. Nitekim namaz rek'atlerinin sayisi, zekât nisâblan da böyledir.

[80] Buhârî hadîste gelecek hükümle yetinerek baslikta hüküm zikretmedi. Bunun bâzi rivayetlerini Serîket ve Mezâlim'de de getirdi.

Cebele, Kûfe'de yetisen tabiî âlimlerindendir. Muâviye'den ve Abdullah ib-nu'z-Zubeyr'den rivayetleri vardir. Yüzyirmibes târîhinde vefat etmistir.

[81] Bunun bir rivayeti "Hurmayi hiyarla yemek bâbi"nda geçti. Lâkin burada Sa'd ibn Abdillah ibn Ca'fer'In isitmesini açikça söylemistir.

el-Kissâu, ma'rûf sebzedir ki, acur ta'bîr olunur, Arabistan'da'çoktur. Ve bâzilarina göre hiyara denir... (Âsim Efendi).

[82] Benzeme ciheti, hurma agacinin her parçasi bir is için faydali ve onunla faydalanmanin devamli olmasidir.

[83] Bu hadîs de baslikta belirtmedigi hükmü belirtmis, yânî bunun caiz oldugunu Peygamber'in fiiliyle isbât etmistir.

[84] Bu kissa Nübüvvet Alâmetleri'nde bundan daha bütün olarak geçmisti. Hadîsi burada üç yoldan getirdi. Bu hadîsteki "Hatife" hakkinda söyle denmistir: "el-Hatîfetu", sefine vezninde, süt bulamacina denir ki, sütün üzerine un ekip pisirirler, sonra kasikla alip yerler (Kaamûs Ter.).

[85] Ibn Umer'in bu hadîsi Namaz Kitâbi'nm sonunda, Cumua Kitâbi'ndan önce senedli olarak geçmistir.

[86] Hadîslerin basliga demlikleri apaçiktir.

[87] el-Kebâs, Sehâb vezninde, erâk yânî misvak agacinin yemisinin olmusuna denir. Bu hadîsin bir rivayeti Ehâdisu'l-Enbiyâ'da, Mûsâ Peygamber'in kissasi sirasinda geçti.

[88] Bu hadîs da bu isnâd ve bu metinle ve bâzi küçük ihtilâflarla Vudû'da ve Et'i-me'de "Kör olan üzerine güçlük yoktur" (en-Nûr: 61) bâbi'nda geçti ve orada bâzi açiklamalar verildi.

[89] Peygamber'in zamanindaki yemek tarzi ve âdabi ile zamanimizin yemek sekli ve âdabi birbirinden farklidir. Peygamber'in sahâbîleri ateste pismis yemek yüzünü pek az görürlerdi. Pekçok vakitleri arpa kavudu, hurma, süt gibi ele bulasmayan seylerle gidâlanirlardi. Yanlarinda mendilleri ve silecek bezleri de bulunmazdi. Bu derece

yokluk ve yoksulluk içinde yasayan, harb ve cihâd meydanlarinda sudan mahrum bulunan bir topluluk ferdleri, arasira yedikleri bir et yemeginin parmaklarindaki bulasigini ne ile giderebilirlerdi? Elbette ya kendisi yalayarak yâhud devesine yalatarak giderecekti. Arkasina giydigi Ihramina sürecek degildi. Iste RasÛlullah harb ve gaza meydanlarinda arasira sicak yemek yüzü gören gazilere bulasik parmaklarini ihramlarina dokundurmadan iyice yalamalarini tavsiye etmistir.

Bizim de Türkçe'mizde "Bal tutan parmagini yalar" diye bir atasözümüz vardir. Bal tutan parmagin yalanmasi ayiplanmayip da, iyice temizlenmis olan bir elin yemek yenen parmaklarini yalamak, o devrin içtimaî hayâti ve zaruretleri üzerine yalanmasi neden çirkin görülsün? Bunun bu devirde hos görülmemesi, yukarida isaret ettigimiz yasama tarzlarinin farkli olmasindandir. Yoksa zarurete dayali içtimaî bir hakikat olmasi böyle bir ayiplamaya müsâid degildir.

Su da hatirdan çikarilmamalidir ki, normal zamanlarda rivayet olunan islâm yemek âdabi, yemegin hem önünde, hem de sonunda ellerin iyice yikanip temizlenmesi esâsidir. Netice olarak deriz ki, bu derece ileri bir temizlikten sonra zaruretlerden dolayi tertemiz parmaklarla yemek yenilince, o parmaklari yalamakta saglik ve âdâb bakimindan bir sakinca görülmemelidir. Çünkü o parmaktaki artik da yenilen yemekten bir parçadir. Kaldi ki, insanligin büyük bir kismi, bu gün dahî Peygamber devrindeki sâde hayât seviyesinden de asagida ve hattâ zaman zaman açlik tehlikeleriyle karsi karsiyadir. Bu sebeble Yüce Peygamber'in düsen lokmayi alip temizleyerek yemek, çanagin dibinde kalan arttigi siyirmak, parmaklardaki artiklari yalamak gibi tavsiyeleri son derece önemli ve hiçbir zaman eskimeyecek ögütlerdir. Bu ögütlerin azametini insanlik ailesinde, refahli ve her türlü imkânlar ve ni'metler içinde, kibirli bir hayât süren mahdûd zümreler hakkiyle göremezler!...

[90]
Basliga uygunlugu "Bizim silinecek mendillerimiz yoktu" sözündedir... el-Mindîl, mîm'in kesir ve fethi ile ve el-Mindel, Minber vezninde, el silecek destmâle denir. Misbâh'm beyânina göre nakl ma'nâsindan ve diger bâzilarinin beyânina göre kir ma'nâsindan alinmadir. Ve bu hâlen havlu, makrabe ve çevre ta'bîr olunan dülbendin mecmuunu sâmildir (Kaamûs Ter.).

[91]
Hadîs yemek yiyen kimsenin yemegini yiyip bitirince söyleyecegi duayi beyân etmektedir. Duanin sonundaki "Rabbena" sözü neü', nasib ve cerr i'râblanyle okunmustur. Tercememiz "Lillâhi"mn sifati olmak üzere cerr okunusuna göre yazilmistir. Bu 83 rakamli hadîsteki duâ söyle de tercüme edilebilir: "Çok, (riyadan) temiz ve kendisinde bereket olarak yapilan hamd, Allah'a mahsûstur. Ey Rabb'imiz, dîvânindan reddolunmayan ve terkolunmayan ve kendisinden müstagni olunmayan hamd ile hamd ederiz".

[92]
Birinci duanin tercümesi söyle de olabilir: "Kâfî görülmeyerek ve inkâr olunmayarak yapilan hamd, bize yetecek derecede ni'met veren ve bizi suya kandiran Allah'a mahsûstur". Ebû Davud'un Ebû Saîd'den rivayet ettigi Peygamber'in su duasi da meshurdur: "el-Hamdu MüâhfflezSet'amenâ ve sakaanâ ve cealenâ müs-limîn{ = Hamd bizi doyuran, suya kandiran ve müslümânlar yapan Allah'a mahsûstur)".

Tirmizî'nin ve Ebû Davud'un Ebû Eyyûb'dan rivayet ettikleri duâ: "el-Hamdu lillâhi'llezîet'ame ve sakaa ve savvaga ve ceale lehu mahracen (- Hamd, doyuran, sulayan ve bunlari içimizde yürüten ve bunlara bir çikis yolu yapan Allah'a mahsûstur)" seklindedir.

[93]
Yânî bu, tevâzû', tezellül ve kibri terk maksadiyle hizmetçiyle beraber yemek yemenin beyâni hakkinda bir bâbdir. Hizmetçiyle birlikte yemek yemek, mü'-minlerin âdabi, müslümânlarm ahlâki cümlesindendir. Hizmetçi, erkege, disiye denilir ve bu köle ve hürr olmayi da sâmildir.

[94]
Hadîsin bir rivayeti Itk Kitâbi'nda geçmisti.

[95]
Buhârî'nin isaret ettigi bu Ebû Hureyre hadîsini Ibn Mâce Oruç Kitâbi'nda; Tir-mizî Zühd'de rivayet etmislerdir. Bunu Buhârî de Târîh'inde; el-Hâkim el-Musîedrek'inde bâzi lafiz farkliliklariyle rivayet etmislerdir... (Aynî, Kastallâ-nî).

[96]
Enes'in bu sözünü Ibnu Ebî Seybe, Umeyr el-Ensârî yolundan senedli olarak rivayet etmistir.

[97]
Basliga uygunlugu "Onlara bir adam tâbi' oldu" sözünden alinir. Bunun bir rivayeti Et'ime'de, "Kisinin mü'min kardesleri Için yemek hazirlama mesakkatini üzerine almasi bâbi"nda geçmisti. Orada da belirtildigi gibi, da'vetsiz bir tûfeylî olarak da'vet yerine gitmek haramdir. Ancak ev sahibi ile bu tûfeylî kimse arasinda dostluk bulunmasi ve bu sebeble ziyafet sahibinin razi ve memnun olacagi bilinirse, böyle da'vetsiz gitmek caiz olabilir.

[98]
Basliga uygunlugu, Peygamber'in namaz vaktinde yemekle mesgul bulunmasindan istinbâten alinir.

[99]
Burada bahsedilen namaz, aksam namazidir. Yemegi öne geçirmekten maksad, Rabb'inin ibâdetine kalb huzuru ile yönelebilmektir.

[100]
Yânî Ibn Umer'in önüne yemek konurken ötede namaz kilindigi ve imânin kiraatini isittigi hâlde yemegi birakip da namaza gitmedigi ifâde edilmis oluyor. Hazir yemegin namazdan önce yenilmesi hakkindaki bu emir, cumhura göre men-dûbluk içindir. Bâzilari ise bunu vucûba hamletmislerdir ki, Dâvûd ez-Zâhirî bu cümledendir...

[101]
Bu âyette "Yemek yediginiz zaman hemen dagitin... " kavlindeki dagilmadan murâd, yemek yenildikten sonra yemek yerinden dönüp ayrilmaktir. Bunun hakkinda söz el-Ahzâb tefsirinde geçmisti.

[102]
Hicâb emrini içine alan âyetler basliktaki âyetle bundan bes âyet sonra gelip hicabin seklini ta'rîf ve ta'lîm eden "Ey Peygamber, zevcelerine, kizlarina ve müzminlerin kadinlarina dis elbiselerinden üstlerine giymelerini söyle..." (el-Ahzâb: 59) kavlidir.